

Skibelund protokollen

Knud Pedersens optegnelser om Skibelund Friskole 1874-1913

Når jeg her i denne bog gør forsøg på at aftegne et og andet om Skibelund Friskole, da sker det dels for at tilfredsstille en trang hos mig selv til at friske gamle kære minder op. Dels fordi jeg antager, at det mulig en gang i sin tid kan have betydning for en og anden at vide lidt sammenhængende besked med, hvordan det gik til, at denne skole kom i gang, og hvad den stiler på.

Måske også optegnelserne kan gøre vidnesbyrd om, hvordan skolen har været stillet både på den ene og den anden måde gennem tiderne.

”Sent er bedre end aldrig!” siger ordsproget, men jeg siger, at det havde været bedst, om optegnelserne var begyndt for 20 år siden De ville da være blevet flere, fyldigere og mere farverige, end jeg nu er i stand til at gøre dem.

Det er nu snart 20 år siden, jeg begyndte min virksomhed her i Skibelund. Det første halvår arbejdede jeg under fremmed åg, men den 13. december 1874 fik vi vort lille tarvelige skolehus indviet under stor og almindelig deltagelse både fra syd og nord. Der var mødt så mange, at de slet ikke kunne rummes i vort lille hus, og vi samledes derfor i et stort skur, der dengang stod i krattet.

Taler holdtes af Schrøder, gamle Svejstrup og Appel fra Rødding og følgende sang af Jakob Harrekilde, lærer ved Askov Højskole, forfattet i dagens anledning blev sunget:

Vi elsker dig vort fødeland
med dine lyse bøgelunde
der spejler sig i bælt og sunde
omkranset af den frie strand.
Dit sangerkor fra mark og hede
dit hegn hvor vilde roser brede
sig om en mostilgroet sten.

Vi elsker dig vort modersmål
du altid friske Urdakilde
der strømmer gennem toner milde
og dog har kraftens skarpe stål.
Du springer ind i fjerne tider
og som du frem på vejen skrider
du slynger dig fra kyst til kyst
og bærer sangen fra vort bryst.

Vi elsker dig vort folk i nord
med dine sagn og dine sange
der styrke os i dage trange
fordi vi på din fremtid tror.
Du har en gerning stor at gøre
dit eget liv bevidst at føre
at bygge op på hjemlig grund
en folkeskole stærk og sund!

Inden jeg går over til at meddele, hvad der er skolens mål, er det mest rigtigt at fortælle dens forhistorie.

Da tyskerne i 1884 trængte vor hær tilbage fra Dannevirke, blev Kornelius Appel nødt til at opgive sin stilling som lærer i Tønder, og i krigsåret opholdt han sig en tid i København, men da den ulykkelige fred var sluttet, følte han trang til at vende tilbage til Sønderjylland for at deltage i kampen for den danske sag. En kamp, der nu ville blive alvorlig og vanskelig som aldrig før.

Vægtige røster opfordrede ham til at opgive denne tanke, men heldigvis stod han fast, og han, der efter min mening er en af Grundtvigs mest helstøbte lærlinge, flyttede ind på Rødding Højskolegård, hvor skolearbejdet naturligvis var standset.

Han begyndte her sit arbejde med at rejse en børneskole ret i Grundtvigsk stil, og den slog så godt an der på egnen, at det var en virkelig sorg for mange forældre, da denne skole blev standset af tyskerne i 1870.

Gårdejer Peter Møller i Hjerting var en af dem, der havde fået Appels skole så kær, at han for ingen pris ville have sine børn i den tyske skole, og han kom så i tanker om at forsøge sig med en huslærer. Jeg opholdt mig som ung seminarist der på egnen og efter samråd med Appel opfordrede han mig til at undervise hans børn. Jeg tog med glæde mod tilbuddet og da jeg havde været lærer 1 år i den tyske skole og frivilligt havde opgivet min stilling der, mente vi, at det måske ville falde de tyske autoriteter lidt vanskeligt at lægge hindringer i vejen for mig som huslærer.

Vi fik også begyndt, og der gik åringer hen uden at vi mærkede noget til tilsynsmændene, men omsider brød uvejret løs: Jeg var ikke moralsk skikket til at være lærer for prøjsiske børn, og den undervisning, jeg meddelte, blev erklæret for at være ufyldstgørende både i kvalitativ og kvantitativ henseende. Meningen var, at jeg ikke var rodfæstet og ikke underviste i tysk.

Jeg har lyst til her at meddele nogle udkast til breve og ansøgninger, der kom frem under vore forhandlinger med tilsynsmændene, da det efter min opfattelse er ret mærkelige aktstykker, der giver et billede af, hvordan stemninger og tilstande var herovre i Sønderjylland for godt 20 år siden. Sognepræsten Roll i Lintrup og Hjerting udbad sig nogle oplysninger om "min" skole. Mit svar lød, at jeg ingen skole havde, men hjalp forældrene med at undervise deres børn. Han spørger så, hvad det vil sige, at jeg hjælper forældrene?

Mit svar lød:

"Når jeg i min skrivelse af 10. i denne måned betegner mig som hjælper ved de på listen anførte børns undervisning, da sker det fordi forældrene efter mit syn er deres børns fødte værger udstyrede med de mest ret, mest skikkethed, mest vilje og mest lykke til at indvirke på deres børns åndelige udvikling, og læreren er kun hjælper. Forældrenes hjælper.

Børnene samles om mig hver dag og samtidig. Dog må det bemærkes, at et par af de større drenge undertiden sysselsættes med hjemligt arbejde.

Det er regelen, at vi mødes fra 8-11,30 formiddag og fra 2-5 eftermiddag. Dog ingen regel uden undtagelse. "

Det var det første skud, der løsnedes fra min side, og det kan kaldes mere modigt end vægtigt.

Hvad jeg tænkte mig som grunden til, at vi nu kom i betragtning, husker jeg ikke, men det var vist lige før, at jeg i en 14 dages tid holdt skole i en lejet stue nede i Hjerting by. Min gode ven P. N. Lassen nu lærer i Bredsten pr. Vejle, havde været lærer i Hjerting for øverste klasse, men nu var han rejst, da han ikke ville undervise i tysk. Ved hans flytning kom visitatoriet i temmelig forlegenhed, da det viste sig at være umuligt at få en lærer i hans sted.

Nu er det jo almindeligt at sætte en tyskuddannet og tysktalende lærer der ikke kan et dansk ord til at undervise danske børn, der ikke kan et tysk ord, men på den tid var udviklingen endnu ikke nået dertil og følgerne blev, at øverste klasse fra 1. november stod uden lærer i Hjerting Skole.

Skoleforstanderen i byen mente, at der på grund af omstændighederne måske ikke var noget i vejen for, at de tog sig af sagen, og de henvendte sig til mig for at formå mig til at være lærer for børnene.

Både Peter Müller og jeg var lidt betænkelige ved at gøre dette skridt, men vi mente, at det vist næppe var rigtigt at holde sig tilbage, og jeg tog fat med stort mod og megen begejstring. Privatskolen i Hjerting kom ikke til at leve et langt liv, men vi havde ”vind i sejlene” de 14 dage, den bestod. Blandt de danske sange, vi sang, husker jeg, at den rigtig slog an, der begyndte:

”Op sjung og glæd dig Danmarks søn” (af Ingemann.)

Var vi på færde, så sov vore modstandere heller ikke. En skønne dag kom selve politimesteren fra Rødding, hr. Grothensen over til Hjerting, hvor han traf mig hos Peter Müller. Om jeg var lærer Pedersen, spurgte han. Dertil svarede jeg ja. Om jeg var eksamineret lærer? Og om jeg ikke vidste, at det var ulovligt sådan at begynde en privatskole? Jo, det var jeg da, og jeg vidste nok, at man burde have tilladelse, men på grund af de forhåndenværende omstændigheder havde jeg tænkt, at det var rigtigst at gøre som jeg havde gjort, hvilket jo også var skoleforstanderens opfattelse. Han bøjede nu kort af med den erklæring, at nu var skolen lukket, og hvis jeg lod begynde igen, da ville de alvorligste tvangsforanstaltninger blive anvendt mod mig.

Naturligvis standsede jeg, men der blev gjort hvad gøres kunne ad administrativ vej. Vi søgte hos Visitatoriet og hos regeringen i Slesvig at få lov at åbne skolen igen, men uden at det lykkedes os.

Appel var vor rådgiver i denne sag. Han skrev ansøgningerne, og han tonede rent flag i begrundelsen af andragendet. Han skrev:

”Det er klart, at der snart vil blive rådet bod på Hjerting Skoles store mangler, men selv om dette sker, selv om den offentlige skole vil blive bragt i sin allerypperligste skikkelse, har vi dog en bestemt følelse af at den ikke er i stand til at fyldestgøre det krav, vi stiller til skolen. Vi betragter ikke vore børn som tomme kar, der lige så godt kan fyldes med det ene som med det andet indhold. Vi betragter dem som menneskebørn, i hvis hjerter der er nedlagt spirer, der må frigøres og plejes, hvis barnet ellers skal vinde frem; blive i stand til at leve et ædelt og dådrikt menneskeliv; blive gode borgere her og hisset. Ifølge denne vor overbevisning betragter vi det som skolens første opgave, at den må indvirke frigørende og udviklende på barnet. Ikke fyldende thi derved hæmmes let barnets åndelige udvikling menneskelig og folkelig talt; og lægges der an på at fylde barnehjertet med noget, der er dets natur fremmed, da er det ikke blot hæmmende, men tærende. Efter vort kendskab til den offentlige skole deler den ikke syn med os i dette stykke, og vi kan derfor ikke med rolighed sende vore børn derhen.”

Ved en overhøring på Hjerting Skole, hvortil også vi var tilkaldt, kom det til et langt og skarpt ordskifte med hr. provst Andresen, Bevtoft og mig, og ved den lejlighed udtalte jeg, at kunne jeg ikke få lov til at holde skole her, som min hu stod til, da vidste jeg vel det sted, hvor det kunne tillades. Peter Müller sagde, at han blot ville udtale, at hans børns undervisning aldrig blev lagt i deres hænder, hvad det så end skulle gøre.

Det blev os mere og mere klart, at det var umuligt under prøjsisk tilsyn at holde vort skolehold i det spor, Appel havde slået ind på, og som jeg havde fortsat, så godt jeg kunne. Vi begyndte at tale med folk om en plan, vi længe havde syslet med, og som gik ud på, at jeg skulle flytte over nord for åen. Så skulle børnene sendes over til mig og gå i skole her.

Med en forunderlig enstemmighed blev denne plan godkendt af alle og fra alle sider. Jeg kunne få børn nok til at arbejde med, men spørgsmålet om,

hvor der skulle begyndes og andet mere blev drøftet både først og sidst, hvor jeg færdedes.

Jeg skylder hr. forstander Schrøder i Askov stor tak, fordi han undfangede tanken om at rejse skolehus her i Skibelund, og fordi han tog sig af sagen i det hele på sin sædvanligt praktiske og energiske måde.

Konrad Jørgensen, Højskolebladets udgiver, var da højskolelærer i Askov, men han var kommen ind på, at hans gerning nok ikke lå i friskolen, noget der i høj grad forundrede og bedrøvede hans venner. Særlig dem, hvis børn han underviste, da de var overbeviste om, at han havde fortrinlige evner som børnelærer. Han afgav imidlertid skolen, og en del børn, der før havde søgt til ham, kom nu til at gå i skole her. Vi fik en del børn fra omegnen, og det har vi stadig haft siden, men på de anstændige lister er kun navnene på de børn opførte, der enten er fra Sønderjylland eller har boet hos os. Ja, det var nu skolens forhistorie, og jeg skal nok i stor korthed gøre rede for, hvad dens opgave og mål er.

Opgaven var at være et fristed hvor de forældre, der ikke kunne få over deres hjerte og sind at lade deres børn blive udsat for den tyske påvirkning i den offentlige skole fremmedartet og fjendtlig som den var, hvor de kunne sende deres børn hen.

Målet var at meddele en så grundig og omfattende oplysning om alt, hvad danske borgere og kristne mennesker trænger til at få oplysninger om. Så grundig og omfattende en oplysning, som vi var i stand til at give og børnene i stand til at tage imod.

Den 6. november 1874 blev jeg gift med Georgia la Cour, som jeg blev forlovet med, da hun var lærerinde på Rødding Højskole. Vi var begge henimod 30 år, da vi begyndte vort arbejde her, og vor gerning lå så stor og lysende for os, at det forekom os, at ingen havde bedre kår end vi.

En af vore bryllupsgæster var valgmenighedspræst Rasmus Lund fra Mors, og han skrev følgende sang i den anledning:

Tone: Tit den tyske tordentale

Sønder på i Danmarks rige
bygget er en lykkebåd

for vi har så tit hørt sige
i det danske folkeråd:
Vil os vrede fjender skrokke
skal småskuden vangen lokke.

To for styret, som kan sammen
om det milde, danske ord.
Mandskab hyret som med gammen
nok vil bringe liv ombord.
Piger små og tolvårs drenge
vi har ventet på så længe.

Hjerte til at følge farten
norden for og sønden fra
ens af fødsel, jævn i arten
lydhør for et dansk hurra.
Bli'r der mildt på barnet åndet
over grænsen styrkes båndet.

Sangen som ved spillet høres
det er folkemindets røst
mærket som i stavnen føres
ordet med Vorherres trøst.
To som der har et i sinde
lykken finde må i blinde.

Stormer det i sø og sunde
braget tit i tov og bræt
den jo fanges ej på grunde
i et fælles flyndernnet.
Men på Danmarks åbne have
der er lykken himlens gave.

Held da eder, som fik kaldet

til at stå ved skudens ror
i hvis lod det mildt er faldet
arm i arm at gå ombord.
Hejs kun sejlet, op med flaget
Fire hænder ens om taget!

Sangen var vi særdeles glade for, da den så kønt poetisk tolkede vore ønsker og forhåbninger, og på en så sikker måde styrkede os i troen på:

*"Har man meget at leve for
Får man noget at leve af!"*

Det fortjener også at blive optegnet her, at Danmarks højtbegavede, dansk-sindede

Enkedronning Karoline Amalie

Også var så nådig at sende os et lykønskningstelegram, hvori hun udtalte gode ønsker over os og vor gerning.

Ja, lige til i dag har vi haft bliden bør.

Jeg vil nu gå over til at meddele:

Fortegnelse over det mandskab, der i 1874 var på skolen.

(Se elevliste)

Efter vinteren 1874 skriver Knud Pedersen:

Det første skoleår gik godt, men roligt, og jeg mindes ikke, at noget usædvanligt indtraf.

Efter vinteren 1875/76 skriver Knud Pedersen:

Denne vinter tror jeg næsten, at børnene blev bedre hjemme hos os. I hvert fald gik det meget muntert til i deres leg og sang, selv om det gik ud over vi gamles ro og mag.

Børnene kom i seng kl. 8, men de var undertiden så lysvågne, at de slet ikke kunne falde i søvn lige straks, de kom i seng. De sang så, hvad de kunne udenad, og det var ikke så få sange, Jeppe Möller kunne føre an i. En aften da stemningen ret var høj, blev følgende lille sang til på følgende måde:

Mel: I alle de riger og lande

Her kommer de danske drenge
med løvemod i bryst
med kæmpekræfter i armen
og kamp er deres lyst.

Helt frejdig mod tysken vi ganger
i skaren stormer vi frem

Således sang Jeppe Möller, men så gik han i stå. Dog var han ikke rådvild.
Thi han råbte:

"Hvad så mier, Knud Pedersen? For nå ka a it mier!"

Ja, eftersom manden var i forlegenhed, blev jeg nødt til at forsøge på at lave vers, hvad jeg aldrig før havde prøvet. Jeg fortsatte så:

Så glade vi sejren fanger
og tysken jager vi hjem!

Ved forenede kræfter smedede vi en vise:

Så drager vi atter mod hjemmet
lever vort eget liv.
Sagn og kæmpeviser
skal være vort tidsfordriv.

Thi kræfter igennem dem strømmer
fra fædrene ned til os.
Lys de tænde herinde
og varme så godt derhos.

Jeppe Möller og Knud

Georgia begyndte også denne vinter sit visemageri. Hendes første Skibelund vise ser således ud:

Tone: Olav Konning

Piger rask nu ad trapperne op
der skal I strække jer dovne krop.
Sove I skal til det bliver dag
hvile jer ud i ro og mag
Det er så fagert på loftet at hvile!

Jep ræk du mig så øret frem
så skal jeg plastre det igen.
Plaster på øret vel nok du ta'r
værre om det på munden var!
Det er så fagert på loftet at hvile.

Frederik kom så med fingeren du
turen til den er kommen nu.
Hullede fingre ej båder dig
lidt tykke og røde det skader ej!
Det er så fagert på loftet at hvile.

Så Hansine med øjet blåt
klynker endnu – om end helt småt.
Nu er hun færdig, så af sted
tag så kun hele vrøvlet med
Det er så fagert på loftet at hvile.

Sidst kun Morten med smil om
mund
tøver endnu en liden stund.
Drevet er han af loftet ned
Grammerne tog hans hvilested.
Det er så fagert på loftet at hvile.

Dynerne sine dog med han fik
dengang han ned fra loftet gik.
I dem han glemmer sit nederlag
sover i stuen uden nag.
Det er så fagert på loftet at hvile.

Vi havde denne vinter huset fuldt, så Morten Gundesen måtte sove på sofaen i dagligstuen. Det er det, der hentydes i sangen.

Sommeren 1876 se elevliste

Denne sommer indviede vi vor bygning, idet vi ved stuehusets østre ende byggede 4 fag til. Nu var vi ovenpå med plads, syntes vi. Vort hus vandt også meget ved denne udvidelse både hvad plads og bekvemmelighed angik.

Vinteren 1876/77

Ind under jul var det så trist med snefog og hårdt vejr, så børnene ikke kunne komme hjem før lidt hen i julen. Ja, Frederik rejste først til nytår. Augusta Busch gift med Anders Pedersen på Klegvadgård kom til os efter jul, og hun var meget optaget af gerningen her, hvilket altid er en hovedbetingelse for at udrette noget blandt børnene. Og det var flinke, vågne dren-

ge, vi havde. Både i og uden for skolen var de optagne af, hvad de hørte og så.

Om aftenen læste vi Gøngehøvdingen, og dens eventyrlige helte og deres bedrifter talte til drengene, så vor flok blev en skare gønger, der lavede huler i krattet, førte stadig kamp med svenskerne og udgjorde et organiseret samfund med love osv. Ja, legen gik så godt, at den år efter år er taget op på ny lige til den sidste tid.

Da Gøngeborgen skulle indvies, måtte der laves en sang. Det var vi enige om både store og små.

For mig ville det slet ikke flaske sig. Augusta fik to linjer, men Georgia sang:

Tone: Jeg vil sjunge om en helt

Hist i krattet lunt i vrå
gæster vi de gønger små.
Under gøngeborgens tag
samles vi til gildelag.

Her de gøngers snilde råd
øves indtil listig dåd.
Herfra de med lystigt mod
følger deres høvding god.

Her vi finder nu igen
Abel tro hos Ib og Svend.
Her selv liden Palle glad
bænket blev i helterad.

Under Dannebrog med lyst
drengene stormer frem til dyst.
Gid som mænd de sammen stå
værge det som helte små!

Gid den leg fra barndomstid
maner dem til manddoms id.

Så de med vor fane rød
findes tro i liv og død!

Sommeren 1877

Hans Kr. Grams og Klements børn havde tidligere gået i skole her fra hjemmet af. Men nu forbød skoleinspektøren i Skodborg det i henhold til en bestemmelse i skoleloven, som lyder på, *"at børnene skal søge skolen i det distrikt, hvor de har fast ophold."*

Samme lovsted var tidligere anvendt mod P. Grams og Jakob Skøtts børn i Københoved. Nu gjaldt det også i Skodborg sogn. De præjssiske myndigheder viste, at de endnu tænker venligt på os.

Vinteren 1879/80

Den 5. februar fik vi en søn, Kristian.
Knud Petersen fra Samsø var vor hjælper.

Sommeren 1880 og vinteren 1880/81

I sommeren 1880 købte min bror Skibelundgård efter opfordring fra min side. Men det viste sig imidlertid snart, at han ikke kunne trives her på egnen, og da der blev en gård til fals i Brøstrup, ønskede han så meget at få den.

Jeg måtte derfor købe Skibelundgård, og jeg havde også rigtig god lyst til at blive gårdmand. Vor husholdning her på skolen lod jo til at blive større og større, og det var undertiden vanskeligt nok at få mælk, smør, tørv kørt hjem og befording til længere ture.

Det var også min mening, at både jeg og drengene kunne have godt af at tage noget nyttigt arbejde for i mark og have, og lidt penge havde vi tjent ved vor skole. Georgia arvede også ca. 1300 kr. ved denne tid. Altså vi havde råd til at købe gården. Lyst og mod på det, og 1. marts 1881 overtog jeg Skibelundgård. Jeg havde den i 7 frugtbare år, fik den bragt lidt på fode og solgte den uden at pengene gik tabt ved den forretning. Jeg læste lidt landvæsen, fik bedre indsigt i sociale spørgsmål osv., så jeg har ikke fortrudt, at jeg kom "på den galaj".

Skolefolk siger: "*Ja, det hjælper Knud Pedersen at han har det landbrug, ellers kunne han ikke klare sig.*" Bønderne siger: "*Det hjælper ham, at han har skolen. Ellers gik han fallit.*"

Måske har de ret på begge sider.

Vi havde da Mads Nielsen fra Mors som hjælper. Såvel han som Knud Petersen, Thue Jensen og Kristian Thøgersen gik en del til Askov for at nyde godt af undervisningen der.

Vinteren 1880/81

Tue Jensen var hjælper

Vinteren 1882/83

Kristen Thøgersen var hjælper 1½ år

Sommeren 1883

Den 12. juni blev lille Knud Bo født.

I efteråret 1882 og sommeren 1883 udvidede vi igen vore bygninger på grund af, at det var os aldeles umuligt at skaffe forsvarlig plads til de børn, der kom her. Jeg sagde engang for spøg: *”Vi må tage mod dem alle, om vi så skal have dem i kælderen.”* Ved udvidelsen fik vi ikke alene plads til 10 børn, men vort køkken, bryggers, fyrrum osv blev også større.

Lorens Birkedal, der var friskolelærer i Hejls havde også begyndt at tage imod sønderjyske børn. Men det var der som her næsten udelukkende gårdmænd, der sendte deres børn herover i skole, og selv for dem kneb det at betale år efter år.

Så fik Jeppe Fink i Hejls den tanke, at der vist var mange her norden for åen, der havde lyst til at række de folk en hjælpende hånd, der ikke kunne få over deres hjerte at lade deres børn gå i den fremmede, fjendtlige skole. I den tid var friskoletanken rigtig oppe her i Danmark hvor han førte den frem. Han var varm for den sag. Hans ord kom fra hjertet og gik til hjertet. Ved et møde i Kolding blev SS dannet og fra den tid af har der været midler for hånden, så alle, der vil have deres børn oplyst i ”det danske” har ikke behøvet at holde sig tilbage. Husmandsbørn – ja gårdmandsbørn med har fået helt eller delvis friplads.

Fra først af var betalingen her for kost og undervisning månedlig 16 kroner, men da jeg blev gårdmand, mente jeg, at det vist lod sig gøre at sætte betalingen lidt ned, og mange betalte i flere år kun 12½ krone månedlig for kost og undervisning.

Da der så også ydedes hjælp fra SS til hvem, der trængte, er det min mening, at det ikke kan regnes for en pengeligt tryk at havde deres børn i skole her, da folk jo skal føde og klæde deres børn.

Vi havde et mistænkeligt besøg her. Den tyske politimester og andre øvrighedspersoner fra Rødding var her. De besøgte mindstenene og var også inde i skolen, hvor de forlangte drikkevarer, så på Krygers, Grundtvigs og Ingemanns billeder i skolestuen.

Vi mente, der stak noget under, og vor opfattelse var vist rigtig.

Vinteren 1883/84

Så mange har vi aldrig haft før og heller aldrig siden!

Hen på vinteren var jeg en tur i Vimtrup, og der fortalte Jørgen Gundersen mig, at der i bladene havde stået noget om, at myndighederne tænkte på at forbyde folk at sende deres børn over grænsen i skole, men vi var enige om, at det måtte være en and, da stavnsbåndet var løst!

Senere viste det sig at være tilfældet og politiet fik også deres plan ført igennem ved domstolene.

Sommeren 1884

Nu var kristen Thøgersen rejst, og vi havde Jørgen Nielsen nu friskolelærer i Nr. Lyndelse som hjælper.

Sønderjyderne fik nu tilhold om at tage deres børn ud af de kongerigske skoler, og de allerfleste lystrede kommando. Men 6 mænd, der havde børn her, besluttede at få sagen prøvet ved domstolene, og de lod derfor deres børn blive her. Mændenes navne er:

- ♣ Jakob Jensen, Nygård
- ♣ Jens Smidt Øster Lindet
- ♣ Oluf Højer Øster Lindet
- ♣ Nis Smidt, Hygum
- ♣ Iver Hansen Smidt Brøstrup
- ♣ Jens Jakobsen, Hjerting

Vinteren 1884/85

Den 4. februar døde lille Knud Bo.

Jes Fester Buhl var hjælper.

Retssagen eller rettere retssagerne blev mange. Der blev en ny for hver måned, der gik. Altså retssagerne gik deres jævne gang for de forskellige

domstole, og når vi blev dømt, indankede vi sagen for en højere ret. En enkelt gang blev vi frikendt, men så indankede myndighederne sagen, så begge parter var godt inde på, at den skulle føres til ende.

Dommerne var sikkert nok i forlegenhed med sagen, da der i den bestående lovgivning næppe var noget lovsted, der handlede om et sådant tilfælde. Det havde de tyske lovgivere ikke tænkt at statens sikkerhed kunne trues derved, at nogle børn gik i skole i udlandet.

Hr. forpagter Jensen førte selv sagen i kredsretten, støttet af en advokat, og han gjorde det mesterligt. Derfor kaldes sagen: ”Den Jensenske skolesag.” Olaf Højer og Jens Smidt overvejede og gav nogle råd, tænker jeg mig. I hvert fald var det Olaf Højer, der skrev til gamle pastor Svejstrup, da det blev nødvendigt at skaffe lidt bevis for, at skolen her var en anstalt, hvor der dog lærtes noget.

Jensen skrev til mig i samme anledning, og jeg afskriver begge breve her:

Øster Lindet Hovgård 3. april 1885

Højtærede hr. pastor Svejstrup!

Jeg og mine fæller i skolesagen har talt med hinanden om, at det dog kunne være til nytte om vi havde bevis for, at friskolen i Skibelund står under statens tilsyn. Sagen skal nu for landsretten i Flensborg d. 10. ds. Og for så vidt min formodning, at De er den nærmeste tilsynshavende ved skolen er rigtig, ville jeg gerne herved bede Dem skrive et sådant t bevis og tilsende en af os her i Øster Lindet. Det så snart det kan ske, da der jo kun er kort tid at løbe på.

Det er muligt, at Jensen har skrevet til Dem i samme ærinde, men da han er på rejse, uden at jeg har nogen vished for, at han har gjort det, har jeg ikke turdet undlade denne henvendelse.

Som det vel er Dem bekendt, er vi for den første tiltale fra maj i år frifundne i Rødding og i Flensborg, hvorfor sagen af statsadvokaten gaves til kammerretten i Berlin, og denne har i en meget lang og tilstillet kendelse særligt peget på og udviklet en paragraf i den prøjsiske forfatning, der i dette tilfælde er mere brugelig end skoleloven der taler meget om den undervisning, staten kan fordre, at prøjsiske undersåtter skal give deres børn, og med denne tilrettevisning er nu sagen hengivet til Overlandsretten

i Kiel. Der er hidtil endnu ikke tilkendegivet os en termin. Alt som den første sag langsomt har vandret den lange vej er vi måned efter måned blevne stævnedes til Rødding som følge af de indleverede skoleforsømmelseslister fra præsterne, hvor vi i regelen er blevne frikendte, men dog 2 gange er blevet idømt 10 mark bøde hver.

Herredsfogeden er de sidste to gange fra pengebøden gået over til at andrage på 10-14 dages "hæfte".

Det er altså nu for de næst efter maj følgende 3 a 4 måneder, der på ny skal forhandles i Flensborg, så der er jo ingen ende at se, thi såre lang er "rettens vej", men hvordan end enden bliver på sagen, synes mig nok, at man for dens vedkommende kan beholde en uskadet samvittighed.

*Deres ærbødige
Oluf Højer*

Nygård 3-4-1885

Gode Petersen!

Den 10. april skal vi igen møde i retten i Flensborg i skolesagen, og jeg tvivler ikke på, at det stærkere end sidst vil lyde til os, hvorved vi kan bevise, at vore børn bliver tilstrækkeligt undervist.

Jeg vil nu bede Dem til mig sende inden den tid en oversigt over skolen, hvor mange børn, hvor mange timer om dagen, hvilke lærerkræfter og hvilke fag osv. Og så kedelig det måske er for Dem, beder jeg Dem indstændigt at lade denne oversigt denne plan eller hvad De vil kalde den attestere af de skoleautoriteter, der hertil er berettiget. Og jo større sejl, jo bedre! Jeg tror, det er nødvendigt, og så vil De nok gøre det.

Jeg ved ikke, hvad jeg skal tro om sagen, det ser ikke så godt ud længere, men tabt hovedet har vi da ikke endnu!

*Hilsen venligst
Deres Jensen*

Nu kom jeg jo i bevægelse for at skaffe de ønskede bevisligheder. Jeg kom op til gamle pastor Svejstrup og vi blev enige om, at jeg skulle meddele nogle oplysninger om vor skole. Så ville pastoren anbefale og attestere. Jeg skrev:

Ifølge opfordring meddeler undertegnede følgende oplysninger om Skibelund Friskole.

Skibelund Friskole begyndtes 1.maj 1874, så den har nu bestået omtrent 11 år og er for tiden besøgt af 54 børn.

De fleste af vore elever har vi fra nærmeste omegn, Vejen og Malt sogne, men i øvrigt har vi også en del børn fra andre egne af Danmark, ligesom vi også har børn i vor skole fra Slesvig.

Undervisningen ledes af undertegningen sammen med en seminarieuddannet lærer og lærerinde og omfatter de fag, som skoleloven af 1814 og dens tillægsbestemmelser kræver. For så vidt børnene er i stand til at tage del i en mere omfattende undervisning kan det også ske, da der tilbydes undervisning i naturkundskab, matematik, tegning og håndgerning. Sprogundervisning hører ikke med ind under vor læseplan, men det er sådan at et par teologiske kandidater der bor her på egnen og lader deres drenge besøge skolen her får deres børn undervist i engelsk uden for skoletiden, og der vil i fremtiden på lignende vis blive sørget for undervisning i tysk for de børns vedkommende, hvis forældre ønsker det.

I det hele taget stræber vi efter at gøre undervisningen så fyldig og frugtbar for børnene, som vi på nogen måde kan. Ved siden af at meddele de kundskaber og færdigheder som loven og livet kræver, er det os en hovedsag gennem historieundervisningen og gennem vort samliv med børnene, for så vidt de opholder sig i vort hjem, at fremkalde og nære den livsbetragtning hos børnene, at menneskeslægtens liv i det hele og de enkelte folks liv, udvikler sig under et almægtigt og kærligt forsyns styrelse, så hvad der 3end sker, sker det ikke efter tilfældighederne, men efter Guds lov og orden.

Således er min redegørelse for hvad vi stiler efter i vor skole, og i den undervisning der ovenfor er nævnt, deltog Otto, Iver Hansen Smidts søn fra

Brøstrup, Simon Nis Smidts søn fra Hygum og Povl og Marie , Jens Jakobsens børn fra Hjerting i sommeren 1884.

Skibelund den 6. april 1885

Knud Pedersen

Pastor Svejstrup skrev:

”Attest”

Bekendt med den redegørelse for Skibelund Friskoles undervisningsmåde og mål, som dens forstander hr. lærer Knud Pedersen efter begæring fra nogle mænd fra Slesvig inden dags dato har udfærdiget , undlader jeg ikke at give denne vidnesbyrd, som fuldt pålidelig.

Også kan jeg af flere års erfaring vidne, at de i Skibelund Friskole oplærte børn har gennemgående kunnet måle sig i kundskaber og udvikling med de fremmeligste af sådanne, som var underviste duelige lærere i offentlige kommuneskoler.

Vejen Præstegård

Den 7. april 1885

H. Svejstrup

(Vejen Læborg præstesegl)

Ja, der blev gjort, hvad der kunne gøres for at værne om forældrenes ret over for deres småbørn; men det endte ligegodt med, at landets højeste domstol kendte for ret, at børnene skulle hjem for at søge den prøjsiske skole.

Det var tungt for os at sige de kære børn farvel, men det var jo da ellers ikke den værste måde at de kunne forlade os på, og vi var straks enige om, at de kom igen, når de herovre havde gået skolen igennem. Johannes Kloppeborg stak hovedet ud af vognen, da han rejste og sagde: *”Vi kommer nok igen!”*

Mærkværdigt. Han og andre danske børn kom også igen, – og det før vi ventede det.

Sagen var, at da forældrene fik tilhold om at tage deres børn hjem, stod der, at det var de ikke tilfredse med. Dommen kunne reklameres i løbet af 8 dage.

Det gav anledning til, at vi kom til at tænke på, at danske undersåtter her muligvis var anderledes stillet end prøjserne. Der blev reklameret, og regeringen svarede, at der for tiden ikke var noget til hinder for, at danske undersåtters børn gik i skole i Danmark.

Vi betragtede det dengang som et gode, og det er et fortrin, danske statsborgere har den dag i dag.

Når danske undersåtter, der bor i Sønderjylland, vil have deres børn i skole her, behøver de blot at spørge regeringen om lov, så får de det altid.

Jeg kommer her til at tænke på en anden forret, de danske undersåtter herovre har: Deres sønner skal først, når de er 20 år erklære, om de vil bevare deres stilling som danske, eller om de vil godkendes som prøjsiske borgere. Kan hænde, at de to ting i væsentlig grad er skyld i, at der endnu er så mange danske undersåtter derovre, som der er.

Laurids Smidt og Viggo Jensen fra Øster Lindet og Jørgen From fra Fjellstrup fik lov til at blive her på grund af, at de var over 13 år.

Som en mærkelighed kan anføres, at Thorvald og Alfred Petersen, sønner af forhenværende lærer Petersen i Rødding, heller ikke blev kaldt hjem, trods det at de havde en halvtysk formynder og fik opdragelseshjælp fra den tyske skolekasse.

Et slående bevis på, at det hele var politisk.

Vinteren 1885/86

Tue Jensen Akselgård var da hjælper.

Børneantallet var gået betydeligt ned, og det var vel ikke helt fri for, at vi var lidt trykkede ved at tænke på fremtiden, som jeg synes, stemningen i Georgias afskedssang til børnene tyder på, men vi håber endnu på en lys fremtid for vor gerning, og vi bryggede på nye planer.

Ved afskedsfesten på Skibelund Friskole i foråret 1886

Tone: Det var en torsdag aften

For åringer siden i børnenes lag
vi samledes fro under Gøngeborgens tag.

Vi glade dem hilste som gøngerne små
og så dem helt trøst under Dannebrog gå.

De gønger sig spredte men altid på ny
sig flokkede skarer i egenes ly.

Og aldrig de savner en Ib og en Svend
efter heltenes sæd de fremstod igen.

De altid om lov og om fane stod vagt
og vågne på tidernes tegn gave agt.

Vel var de lidt dristige i deres færd
og flagrer for sejren, før ret den var nær.

Thi fjender sig nærmed den lykkelige skov
at bede om den de ej mer fik behov.

Med dundrende sang dog de værged' den borg
men stedse på ny gjorde fjenden dem sorg.

Alt spredt er nu længe smågøngernes lag
thi lyder nu sangen mer dæmpet og spag.

En skare vi atter skal byde farvel
gid stedse må følge dem lykke og held!

Gid stedse de frejdige fremad må gå
da dåden fremspirer af minderne små.

Med sangen hin gamle nu slutte jeg vil

ej bedre ord vi kan føje dertil:

End det at voldgive Eder himmelens Gud
som råder i verden ihvor I går ud!

Grundtonen er alvorlig, vemodig. For resten er der hentydet til et par begivenheder, som jeg for forståelsens skyld lige vil nævne:

En dag bragte Olav Schrøder den store nyhed, at Bismarck var død. Det var mig lidt påfaldende, men det var ganske vist, påstod Jens, og hans ord plejede at stå til troende. Altså: Bismarck var død, og så snart det blev frikvarter gav drengene sig til at stille Dannebrog op på alle mulige og umulige steder.

Det var for tidligt, drengene reagerede. Næste dag fortalte Olav Schrøder, at det var Garibaldi, der var død.

En sommeraften kom der et læs unge damer og herrer fra Rødding. Tyskere var det for at bese krattet og mindestenene. Men det ville drengene ikke tåle. De begik nu en streg, som jeg ganske vist kunne have hindret. Simon Smidt spurgte, om de måtte gå op i krattet. Jo, det måtte de da nok, var svaret. Nu tog hele flokken hørklæderne på og i sluttet trop drog de ad krattet til skrålende af fuld hals: ”I alle de riger og lande”.

Da den sang var endt, tog de fat på en anden, og det bevirkede, at tyskerne i firspring forlod krattet til vogns i hast og sydpå, hvad remmer og tøj kunne holde.

Sommeren 1886

- ♣ Vore nye skoleplaner gik ud på at indrette vor skole næsten udelukkende for drenge om ved konfirmationsalderen, og de skulle så være her mindst et år og sysselsættes dels med boglig syssel og dels med legemligt arbejde, så at de to ting kunne gå jævnside, hånd i hånd. Jeg skrev et lille stykke om det i Højskolebladet, og jeg tror nok, at Schrøder interesserede sig for den sag. Han havde også ny skoletanker i den tid. Det var hans plan, at skolen skulle deles i – jeg tror der var 3 afsnit:

- ✧ Hjemskolen
- ✧ Modersmålets skole
- ✧ Virkelighedens skole

Målet var, at børnene når de fyldte 12 år, skulle være hjemme i: bibelhistorie, fædrelandshistorie og lign. Fra den alder af skulle oplysninger om den verden vi lever i, naturhistorie og naturlove være det, der bar undervisningen.

Han havde mod på at få disse tanker prøvet i livets skærsild, men han troede vist ikke, at jeg var skikket til at gøre forsøget, hvad jeg sikkert heller ikke var. Vi har imidlertid aldrig fået talt sammen om den ting, og det var nok skade, at vi ikke fik det.

Schrøders valg faldt på frk. Begtrup, der var naturfagskyndig og specialist i den kunst at omgås store drenge. Hun kom til Askov. Askovdrene blev taget ud af vor skole, og den ny skole: Askov skole, bestod nogle år. Vi begyndte vinterskolen 1. oktober, og vi var glade, at vi var så mandstærke, som vi var.

Vinteren 1886/87

Overgård var da vor hjælper. Hertil en efter systematisk håndgerning efter Aksel Mikkelsens metode. Vi havde hele tiden haft håndgerning her, men da jeg dengang var særlig optaget af praktikken, passede det udmærket. Jeg kom i forhold til Sløjdforeningen. Overgård indførte sløjd her. Alt vel.

Sommeren 1887

Georgia og Marie Nielsen holdt skole. Jeg førte Schophus og Justesen an ved markarbejdet. Den kile kunne jeg imidlertid ikke få til at trække. Jeg fristes til at sige, at jeg absolut ingen glæde havde af mit forsøg. Vi havde ellers i foråret været i færd med at sælge skolen hernede til Hans Gram, men det blev heldigvis forpurret. Vi skulle så have flyttet op på gården, men nu begyndte jeg at tænke på i stedet at sælge gården, hvilket lykkedes i foråret 1888.

Vinteren 1887/88

Boedtker Kristensen var hjælper.

Simon og Åge havde nu udtjent i den tyske skole og vendte så tilbage for at friske gamle minder op.

Jeg solgte gården til Hans Ludvig Petersen.

Sommeren 1888

Det var en travl, men meget fornøjelig sommer. Vi indrettede større stald hernede og byggede sløjdhuset. Vi var omtrent færdige med byggeriet, da jeg midt i juli rejste til København, hvor jeg sløjdede i 6 uger. Jeg havde storartet udbytte af mit ophold derovre. Både ved at arbejde på værkstedet, høre foredrag om sløjdsagen og ved at gå på udstillinger. Georgia hentede mig. Så rejste vi over Falster hjem, og så fejrede vi Hans Petersens og Marie Nielsen bryllup den 8. sept.- Grundtvigs fødselsdag.

Vinteren 1888/89

Thomas Thomsen var da hjælper.

Sommeren 1889

Jeg var denne sommer 3 uger på sløjdkursus.

Vi fik 4 nye høvlebænke og 4 sæt værktøj. Nu havde vi i alt 13 bænke med værktøj.

Vinteren 1889/90

Dalsgård – nu lærer i Kolding- var vor hjælper.

Georgia var igen kommet i kvædehjørnet.

Mel. Den norske sømand er—

Det skibelundfolk det er
et sammenvandret folkefærd
trindt om fra land og by
helt op til Mors og Thy
til Hygum, Agerskov

Nu vintren snart må fly
og gennem våren født på ny
fra eng og skov og vang
genlyder lærkesang
fra skolebænk hos Knud

fra Fjeldtrup og til Lunderskov
ja helt til ”Vestervov”
de kender nu vort ”hov!”

De Skibelunddrengene er
et travlt og virksomt folkefærd
er som ’rens arbejde’ endt
og sommerlønnen tjent
de kredse skolebord
mens vintren truer barsk fra nord
er vejret end lidt gråt
humøret snart bliver godt.

Den vinter gik sin gang
tit kortet med en frejdig sang
blev vel en dag bortrømt
”flovsygen” ej forsømt
som gønger ud de drog
men passed’ immer pen og bog
og sav og kniv og høvl
fik sjældent tid til vrøvl.

Vinteren 1890/91

Denne vinter var Thue J. Akselgård igen lærer her, og skolen i Hejls var standset på grund af, at Lorens Birkedal var rejst til Tovskov Børnehjem pr. Børkop Station for at være forstander der. Grunden til, at han forlod Hejls var, at friskolekredsen der var lidt i opløsning, og Birkedal turde ikke vove uden rygstød at fortsætte gerningen, især da der fra anden side var udsigt til en hård konkurrence, hvad hans virksomhed for sønderjyske børn angik. De sønderjyske foreninger agiterede stærkt for oprettelsen af en ”ef-terskole” for sønderjyske børn, og det lod i begyndelsen til, at den ikke ville være et led i kæden, men være noget helt nyt og det kunne jo gerne blive skæbnesvangert for Skibelund og Hejls. Her blev vi fuldt ud i det gamle spor, og det har vist sig at være meget heldigt.

den kalder muntre drenge ud
hvor spiren frisk og grønne
end gror i lys og løn.

De Skibelund børn skal ha’
til slut på visen et hurra
hurra for flokken som
i vinter til os kom.
for alle store små
som bliver og som bort vil gå
vi kappes vil fuld trøst
Mmod god og gylden høst!

Efterskolen blev begyndt i Hejls med pastor Diemer som forstander og Birkedal som førstelærer. Skolen støttes af formående mænd på begge sider af grænsen og har udmærkede lokaler og er godt besøgt. Vi har fuldt hus om vinteren 1894/95, og jeg har det håb, at de skoler ved grænsen der har fælles mål må nå til - og det snart - at arbejde i enighed og forståelse.

Sommeren 1891

Kun 6 børn i huset og nogle få fra omegnen. Det var for lidt til at syssel-sætte Georgia og mig , og vi tog da den bestemmelse, at hun passede skolen, og jeg og lille Kristian passede vort lille landbrug. Jeg begyndte med en god lyst, og det gik i det hele fornøjeligt for os, men af og til kom der ligegodt tanker op i mig som gjorde, at jeg ikke gik helt roligt bag ved ploven.

”Dette arbejde kan andre gøre lige så godt som du, og måske lidt til. Mon du ikke har din plads og fylder bedst til midt i flokken af piger og drenge?”

Hvor kom de tanker fra? Jeg ved det ikke så lige, men jeg var glad ved at mærke, at nogle af mine venner havde de samme tanker og satte sig lidt i bevægelse ved at omtale, hvad vi i Skibelund havde været for deres børn. Enkelte ville purre mig ud som agitator for skolen, men det blev ikke til noget, og godt var det.

En sønderjysk kvinde, Johanne Kjems, har en gang sagt, at hver gang det så ud som vor skole skulle ødes, så rejste den sig i fornyet skikkelse, og jeg syntes det samme.

Vinteren 1891/92

Hejls Skole var nu atter kommet i gang, men alligevel havde vi det vanlige tal, og det var rigtig flinke børn alle sammen, ja de var måske endda særlig flinke. Vi havde ”fællesundervisning” og vi led ikke noget ved de ulemper, som der var omtale værd.

Georgia blev syg hen på vinteren, da hun ved siden af at styre husholdningen var meget optaget af de unge pigers håndarbejde og hele stilling her i huset.

Vi mener, at det er en grimme vanskelig sag at have piger og drenge sammen i den alder, og vi bestemte os til i fremtiden at have pigerne om sommeren og drengene om vinteren. Så fik vi også arbejdet mere ligeligt fordelt over hele året. Det måtte så være lettere at overkomme. Og den ordning har vi sat i værk og befundet os vel ved, og vi kan også på den måde få med flere at gøre, og det er en god ting nu da efterspørgselen efter efter dansk oplysning er bleven større i Sønderjylland i de sidste tider.

Sommeren 1892

Georgia var nu svag først på sommeren, men så kom hun på en gang til kræfterne, og havde fornøjelse af vore piger, der var meget syngende. Georgia lavede en afskedssang til dem. Hun kalder den ”min bedste vise”. Her er den:

Der hvor danskerne ved Lund
flokkes sig på blanke sund
for på skib med mast i rå
mellem fagre grønne enge
der nu grænsen prøver på
dele dejligst vang og vænge.

Skibelund ved åens bred
fjordens gamle lejested
skal vi til dit navn gi’ svar
vil vi komme slemt i knibe
lidt vi kun af lunden har
endnu mindre har vi skibe!

Tidens tand tog dristig fat
gav for lund og egekrat
gav os sand for bølgen blå
minder os om golde hede
dog på marken lærken grå
bygger end hos os sin rede.

Mens i gamle minders ly
vokser op de graner ny
tit i Skibelund til fest
flokkes fra vort søndre vænge
mand og viv velkommen gæst
piger små og muntre drenge.

Der og tit ved skolebord
flokkes vi om danske ord
mens vi med de fugle små
kappes vil fra lange vidder
grant at nemme og forstå
ret den danske fuglekvidder.

Der den lyse sommerdag
piger små går kønt i lag
plukker blå kærminde bly
lytter glad til fuglesangen
om den dag hvis fulde gry
skaber fryd i Danevangen.

Og i krattet fuglekor
venligt end iblandt os bor
svinger glad sig højt mod sky
daler mellem mindstene
varsler sødt om tider ny
der det skilte vil forene.

Skibe da i Skibelund
ej vi fattes al den stund
vi skibladner reder ud
milde As, den kunst os nemme
bliden bør os give Gud
til den sømandsfærd herhjemme!

Vinteren 1892/93

Afskedssangen lød:

De sønderjyske drenge
de har så godt et ord
i dejligst vang og væn-
ge
når faren ret var stor
da blev det dem til del
gid de som kæmper
drage
tage
nu om dage
værge vil vort gamle
mål.

Ja sønderjydesproget
det fik så bange kår
nu som i gammel tid
tit så det ud så broget
langt over mandevid.
og end nu kampen står
i den mens kæmper
blegne
segne
alle vegne
kraften ny gror frem
igen.

Ja, gid de danske dren-
ge
og vågne piger små
for kongebruden sød
det mørke bur må
sprænge
som dristigt prøver på
at volde hendes død
sig fri som fugl på vin-
ger
svinger
lifligt klinger
da med fryd vort mo-
dersmål

Georgia

Sommeren 1893

I flere år havde vi følt savnet af et gymnastikhus. Først lod vi vore drenge gå til gymnastik i Askov og pigerne gik et års tid til Vejen. Men fraset det besværlige ved den ordning, kunne det i længden ikke blive ved. Dårlig vej og dårligt vejr brød ned, hvad øvelserne byggede op, så det måtte gøres op. Vi fik nu Kristian Sørensen til at tage sig af undervisningen i husflid og gymnastik her ved skolen, og det havde vi stor fornøjelse af og børnene megen glæde, men savnet af lokale følte mere og mere. Det har altid væ-

ret mit princip, at hvad der skal til, skal til, enten på den ene eller den anden måde. Kort sagt: Vi skulle have et gymnastikhus – og så fik vi det også.

Nogle af vore venner mente, at der vist af sønderjyske hjælpeforeninger kunne opnås støtte, og efter mange overvejelser, det var første gang, jeg har bedt nogen om hjælp til vor gerning, talte jeg med Skrumsager om sagen.

Han var meget velvillig stemt, og det samme var Morten Eskesen og kaptajn la Cour, Lyngby, som vi også henvendte os til, og det syntes at gå som ”fod i hose”. Dog kom der siden ubehagelige forviklinger nok. Ja, mere end nok.

Det var Georgia der på familieskabets vegne skrev til kaptajn la Cour og hun fik dette brev:

Kære Georgia!

Undskyld at du ikke har hørt fra mig, og at jeg nu er nødsaget til kun kortelig at besvare dit venlige brev.

Jeg har talt med pastor Johansen som formand for ”Danebroge” og med Konrad Jørgensen som repræsentant for SS om at begge foreninger burde støtte Eder i den omhandlede sag. De var enige heri, men beklagede næppe i år at kunne skaffe penge.

Alligevel har jeg som bestyrelsesmedlem i ”Danebroge” rettet en skriftlig opfordring i så henseende til de andre bestyrelsesmedlemmer og udtalt om ønsket om en støtte af 300 kr. Om det lykkes i år ved jeg ikke, men det er jo altid nyttigt om sagen bliver fremdraget nu, da jeg så meget bedre ad åre kan virke derfor.

Om det lykkes for mig, kan jeg ikke sige, men at jeg med glæde både nu og senere vil tage ordet derfor, kan du være forvisset om.

Med venlig hilsen til dig og din mand og slægt og venner i Askov

Din fætter

Jørgen

Jeg vedlagde min indstilling med dit brev, det var så umiddelbart skrevet, at det gør bedre nytte end et ligefremt formelt anliggende.

Din mand bør ved lejlighed tale med Morten Eskesen derom for SS' s vedkommende.

Først i april 1893 havde de sønderjyske foreninger folkemøde i København. Et sådant årsmøde har der nu været afholdt i flere år. La Cour, Skrumsager, Morten Eskesen og flere talte om vor sag, og det blev mig fortalt, at det var med sikkerhed, at vi fik 1500 kroner til at opføre et gymnastikhus for.

Jeg fik den 10. april brev fra la Cour. Brevet lød:

Hr. skolebestyrer K. Pedersen, Skibelund

Tak for Deres brev. Efter Deres ønske bragte jeg Deres sag frem på årsmødet vi havde i lørdags med repræsentanter for de sønderjyske foreninger.

Den sønderjyske Skoleforening mener ikke at være berettiget til at støtte denne sag. Derimod tror jeg nok, der er fuldt op af god vilje og forhåbentlig også lidt evne hos de i kongeriget værende sønderjyske foreninger til at støtte Dem i Deres nidkære virksomhed.

Skrumsager lagde et varmt ord ind for Deres sag

Med venlig hilsen

J.C.la Cour

Vejret var fortrinligt i april. Tørt og mildt og Hans Peter Lorensen og Laust Brink havde travlt med at tømre huset sammen. Allerede 6. maj rejste vi det, og Georgia lavede en vise i den anledning.

Mel. Jeg vil sjunge om en helt

Atter hus i Bakkely smiler kønt med kranse ny i en forårs aftenstund rejstes et hus i Skibelund.	Børn og vokne jo vi ved enes godt om sanddrøhed tror på lykken sendt fra Gud går så vejen ligeud.
Hvad mon Knud dog tænker på?	Derfor hus i Skibelund by

<p>med de huse store, små op og ned og ind og ud sære runer rister Knud.</p> <p>Råd de runer, hvo der vil og se ret opmærksomt til ”Tampestodder” står der jo men også ”Sønderjyden tro!”</p>	<p>hilse vi med kranse ny mens de drenge, piger små ind og ud vil glade gå.</p> <p>Gid de her med frejdigt mod strække, øve hånd og fod medens sang af fulde bryst gør dem livet let og lyst.</p> <p style="text-align: right;">Georgia</p>
---	---

Den 18.juni 1893 modtog jeg atter brev fra hr. la Cour:

”Hvis De vil indgive et andragende til Danebroge om bidrag til opførelsen af Deres bygning og meddele, at den også agtet benyttet til kirkelige og folkelige møder for sønderjyder, vil der af et beløb der gennem tømrerme-ster Kayser står til Dannebrogens rådighed ydes et uopsigeligt og rentefrit lån på 600 kr. så længe bygningen gør tjeneste i dette øjemed.”

I mit svar udtalte jeg min glæde over udsigten til at få dette lån, men det stod for mig som min pligt at oplyse, at det egentlig ikke var min mening at lade møder afholde her. Det er ikke nødvendigt at få flere forsamlings- huse her på egnen, da der i mindre end 1 mils afstand herfra var 6 sådanne, men et gymnastikhus trængte vi hårdt til. Der blev afholdt folkelige og kirkelige møder hver sommer her i krattet og ved sådanne lejligheder stod mit hus til afbenyttelse, når der havde været brug for det.

Jeg udbad mig underretning fra kaptajnen om, hvordan mine udsigter var efter disse oplysninger fra min side vare fremkomne. Om han antog, at det kunne nytte at søge? Jeg modtog intet svar.

Jeg antager, at sagen er gået i glemmebogen for ham. Langt om længe dri- stede jeg mig til atter at bede om svar. Jeg modtog et brevkort med den op- lysning, at der næppe var mere ved den sag at gøre. Dermed punktum. Så- dan gik den sum i vasken for mig! For den sags skyld er jeg blevet kaldt dum. Af 2 onder vælger jeg det mindste. Hellere dum end uærlig.

Fra pastor Johansen, Svanninge, fik jeg senere et langt, meget venligt brev om samme sag, men udfaldet var det, at Dannebrog ikke havde penge og ikke støttede virksomheder uden i selve Sønderjylland. Rigtignok gav de penge til fripladser ved Hejls Skole, men de var budgetterede under forudsætning af, at de ikke derved forsømte deres nærmeste opgave. Hr. pastor Johansen endte med at give anvisning på Rigsarkivar A. D. Jørgensen. Måske han vidste råd og udvej?

Ja, hvorfor ikke det. Da jeg nu engang havde fået tiggerposen på nakken, havde jeg nær sagt. Jeg gjorde i min henvendelse opmærksom på, at sagen havde været lagt for på årsmødet i København i april og at la Cour efter mødet havde meddelt mig, at der mødet var vist rigtig god vilje og vist også lidt evne til at tage sig af sagen. Jeg meddelte at De Samvirkende Sønderjyske Foreninger på deres årsmøde i Vejle den 15. juli i år havde tilstået mig 500 kr. til gymnastikhuset under forudsætning af, at hr. Skrumsager tilvejebringer 1000 kr. til den samme sag. Af disse 1000 kr havde SS tilstået mig 500 kr. Nu håbede jeg så rigsarkivaren ville gøre hvad der står i hans magt for at skaffe de resterende 500 kr.

Skrumsager påstod, at det måtte bero på en misforståelse. Hvad jeg også følte mig fuldt ud forviset om. Han havde aldrig påtaget sig den forpligtelse. Men hr. tandlæge Carstens påstod det modsatte.

Hr. Rigsarkivarens svar lød:

” Efter nu at have talt med flere af de på årsmødet tilstedeværende mænd har jeg fået stadfæstet , hvad også min hukommelse sagde mig, at der ikke her er blevet udtalt noget, som kunne tyde i den af la Cour opfattede retning. Sagen vedrørende Deres bygning har da nok været bragt på tale og vakte som naturligt deltagelse, men vi mener alle bestemt at have fastholdt, at vi i vore foretagende ikke kunne gå ud over Sønderjyllands grænser, som vi heller ikke ellers har gjort. De ting vi har taget os af er en anden natur – mere eller mindre litterære bogsamlinger i uddeling af skolebøger, børneblad og tidsskrifter. Eller beregnede på at hjælpe enkelte til videregående helst praktisk uddannelse fx veterinærer og lign.

Endvidere en håndsækning til optanters optagelse, vandrelærere, udgivelse af kort, foredrag m.m. Vore pengemidler tillader heller ikke, at gå videre eller uden for disse formål, da vi jo ikke igen kan opgive hvad en gang er begyndt. Det kræver ikke så lidt at holdet det gående. Jeg vil nu håbe, at De ikke på grund af denne misforståelse eller mistydning skal komme i nogen forlegenhed, men må have held til at opnå en betryggende ordning.

Deres A. D. Jørgensen”

Sundene begyndte altså stærkt at fryse til, men måske det lod sig gøre at få et tilskud fra De Samvirkende Sønderjyske Foreninger? På deres årsmøde blev det udtalt af Carstens, at de havde en fuld kasse. Nu gjaldt det for sønderjyderne at få sendt deres børn til skole, så pengene kunne blive brugt efter deres formål.

Denne udtalelse gav anledning til, at Skrumsager kom frem med forslag om, at de kunne hjælpe mig med at få mit gymnastikhus betalt.

Det var imidlertid nok ikke det, de havde lyst til, og da det kneb for dem at klare sig for de begrundelser Skrumsager anførte, greb de den udvej at pege på, at der ikke forelå nogen henvendelse fra mig, hvilket dog først burde være tilfældet, før der for alvor kunne være tale om bevilling.

Ved samme møde opfordrede Skumsager nok på en lidt nærgående måde til at anvende noget mere af foreningernes indtægt, da det forekom ham, at det var for lidt, der var blevet anvendt i nationalt øjemed og at der gik for meget til fornøjelser og festligheder. Han gjorde det sikkert i overensstemmelse med mange sønderjyder, men styrelserne tog det meget ilde op. Blev vrede på Skrumsager.

En henvendelse fra min side skulle dog ikke mangle. Efter opfordring fra Skrumsager gik jeg ind på at sende følgende andragende til overbestyrelsen:

Til

Den højtærede overbestyrelse for De Samvirkende Sønderjyske Foreninger!

I anledning af at vi trænger meget hårdt til at få et gymnastikhus ved skolen, har jeg tilladt mig at henvende mig til flere af de sønderjyske hjælpeforeninger med bøn om en lille pengegave, da jeg ikke godt evner at bygge for egne midler, og jeg har fået den glædelige meddelelse, at der er rigtig god vilje og også lidt evne til at træde hjælpende til. Det er imidlertid ikke så helt lidt, det drejer sig om 1500 kr.

Det er derfor falden mig ind, at De Samvirkende Sønderjyske Foreninger måske også havde evne til at yde et lille bidrag.

Jeg tillader mig herved ærbødigt at bede Overbestyrelsen tage sagen under velvillig overvejelse. Vi har siden 1874 holdt skole her for sønderjyske børn. De første 11 år for børn, der slet ikke kom i den tyske skole, da forældrene sendte dem herover, når skolepligten begyndte. Siden 1885 har vi mest haft konfirmerede børn. Jeg har tilladt mig at anføre dette som begrundelse for min ærbødige henvendelse.

*Med højagtelse
Knud Pedersen*

Skibelund, Vejen st 1893

Hr. tandlæge Carstens svarede, at skoleudvalget ikke mente sig kompetent til at afgøre sagen, men det var stilet op på årsmødets dagsorden.

Straks efter årsmødets afholdelse, modtog jeg følgende:

Hr. skoleforstander Knud Pedersen

Jeg tillader mig herved at meddele Dem, at Overbestyrelsen for De Samvirkende Sønderjyske Foreninger på årsmødet den 15 ds. Har bevilliget Dem 500 kr. til det omtalte gymnastikhus, under det forbehold, at der af hr. gårdejer Skrumsager tilvejebringes 1000 kr. til den samme sag.

Aksel Carstens

Betalbar til dec. Termin hos hovedkassereren hr. proprietær Raffnsø, Kolding.

Det var et slemt forbehold, især da Skrumsager påstod, at han aldrig havde lovet sligt, hvilket jeg altid har følt mig overbevist om. Da Skrumager fik kendskab om, hvilken byrde der var praktiseret over på hans skuldre, protesterede han naturligvis i den anledning. Jeg hørte nu ikke noget, før jeg modtog følgende skrivelse fra hr. Carstens oktober 1893:

”Hr. K. Pedersen

Da hr. gårdejer Skrumsager på SS møde i Kolding har sigtet mig for løs tale, må jeg som Overbestyrelsens formand har tilskrevet ham/Dem, at De Samvirkende Sønderjyske Foreninger er gåede ind på at bevillige 500 kr til Deres gymnastikhus, når hr. Skrumsager skaffede 1000 kr. til veje. En meddelelse for hvilken jeg for øvrigt aldrig har fået kvittering. Og da han i brev til mig vedvarende fastholder sin påstand, tillader jeg mig som nødværge at meddele Dem følgende:

Hr. Skrumsagers lød lød som følgende ifølge referatet:

Hvis der i dag bevilges 500 kr., lover jeg at de resterende 1000 kr. skal indkomme fra omegnen af Skibelund og fra Sønderjylland.”

Erklæring:

Efter opfordring fra Overbestyrelsens formand tandlæge hr. Aksel Carstens erklærer vi undertegnede, der alle var til stede ved forhandlingerne i Vejle, at vi i hovedsagen slutter os til, hvad referenten har gengivet af forhandlingerne om bidraget til hr. K. Pedersen, Skibelund, hvis rigtighed formanden hævder. Dog må vi tilføje, at efter hr. Skrumsager uopfordret havde udtalt, at når der på mødet blev bevilget hr. Pedersen 500 kr, så skulle der nærmest syd for grænsen blive gjort udvej for 1000 kr. Da det hele beløb der var nødvendigt skulle og burde skaffes til veje, beføjede han, at han selvfølgelig ikke ville betale de 1000 kr af sin egen lomme, men kun indestå for, at det omdebatterede pengespørgsmål blev ordnet på tilfredsstillende måde.*

Vi følte os overbeviste om, at Vejlemødet kun bevilligede de 500 kr. til udbetaling til dec. termin under forudsætning af, at Knud Pedersen fik en fornuftig ordning i stand i henseende til de resterende 1000 kr.

For så vidt hr. Skrumsager måtte gøre en opfattelse gældende, der er i strid med foranstående, kunne vi kun forklare sådant derved, at han til sin garanti har knyttet et forbehold, som ikke bleven tilstrækkelig præciseret.

København i oktober 1893

Vilhelm Nissen næstformand

SS styrelsesmedlen Hans L Bertelsen

Medlemmer af Overbestyrelsen for København:

J. Bertelsen, Grenå

P. Vognsen Frederikshavn

J. Vinther, Trolleborg

Medlemmer af forretningsudvalget

Boesen, kontorchef Marineministeriet

Rambusch, ingeniør

Medlemmer af Sønderjysk Centralforening

** noget jeg selvfølgelig aldrig har udtalt eller påstået*

Med hensyn til udbetalingen af de 500 kr. skal jeg blot bemærke, at den selvfølgelig kan finde sted til dec. Termin blot foranstående tilsagn fra hr. Skrumsager er udløst.”

Hr. Dr. Carstens

Som svar på Deres vrede skrivelse af 30. forrige måned, erklærer jeg herved, at jeg bestemt husker, at hr. Skrumsager lovede at skaffe 1000 kr. til skolen i Skibelund ved indsamling blandt beboerne dernede, såfremt De Samvirkende Sønderjyske Foreninger gav et bidrag på 500 kroner. Hvorimod jeg aldeles intet erindrer om at hr. Skrumsager senere nedlagde nogen indsigelse mod at have givet ovennævnte løfte, ligesom jeg heller ikke har noteret noget herom i mine optegnelser på mødet, som jeg endnu har liggende.

Deres ærbødigst forbundne

K. Kristiansen

Referent ved mødet

Mit svar lød:

Hr. tandlæge Carstens!

Af Deres vrede sidste brev ser jeg, at De undrer Dem over, at jeg ikke har kvitteret for Deres meddelelse om at De Samvirkende Sønderjyske Foreningers fællesmøde i Vejle havde forhandlet spørgsmålet om et bidrag til mit gymnastikhus og tilstået mig 500 kr.

Det gør mig ondt, om jeg har gjort mig skyldig i en uhøflighed, hvilket på ingen måde har været min mening. Jeg havde sikkert også for længst bragt Dem min tak for den bevilligede pengehjælp, hvis ikke det havde været mig så meget imod også helt uforståeligt, hvorfor min ven hr. Skrumsager skulle være forpligtet til at skaffe den manglende sum til veje, før jeg kunne få de 500 kr. fra De Samvirkende Sønderjyske Foreninger.

Det meget omhandlede forbehold gjorde, at jeg ikke med ublandet glæde tog imod Deres meddelelse, og jeg håber, at De nu er i stand til at forstå og måske også undskylde min tavshed.

Efter at jeg havde modtaget Deres vrede brev, henvendte jeg mig atter hos Danebrog og SS for om muligt at få tilvejebragt den manglende sum.

Nu har SS lovet mig 500 kr. og jeg håber, at Danebrog vil støtte med nogle hundrede kroner, men jeg har ikke endnu modtaget noget endeligt svar fra sidstnævnte forening.

Gymnastikhuset er opført og allerede taget i brug af mine sønderjyske elever. De trængte hårdt til den forøgede plads for at det daglige liv i mit hus kunne blive dem end mere frugtgivende og fornøjeligt.

Alting står og går her for min egen regning, og de 500 kr. fra De Samvirkende Sønderjyske Foreninger vil naturligvis være mig en kærkommen gave, dobbelt kærkommen, om jeg bliver nødt til selv at anvende en større sum.

I den sikre tanke at de forskellige sønderjyske foreninger som allerede i mange år på forskellig vis har trådt hjælpende til for at tilfredsstille de krav sønderjyske landsmænd har stillet og fået – måske også her ville imødekomme min bøn, har jeg dristet mig til at banke på, og jeg håber endnu, at sagen må få det bedste udfald for mig, selv om nogen misforståelser har fundet sted.

Hvorledes Skrumsagers ord faldt ved mødet i Vejle, såvel som hvad der senere er blevet forhandlet mellem Dem og ham kan jeg naturligvis ikke have nogen mening om. Men jeg for min del beklager meget, at der kommer misforståelser op mellem mænd, der dog i grunden er vort folk, mænd der med varme og dygtighed kæmper for vor fælles store folkesag.

Skibelund

Med højagtelse

Knud Pedersen

Jeg hørte intet fra hr. Carstens, og da vi kom hen mod terminen, skrev jeg:

”I henhold til Deres meddelelse af 18. juli dette år, tillader jeg mig herved at bede Dem tilskikke mig en anvisning på De Samvirkende Sønderjyske Foreningers fælleskasse i Kolding den bevilligede sum af 500 kr. og betalbar til december termin.

Med højagtelse

Knud Pedersen”

Svar 10. december 1893:

” Da Deres brev, som jeg modtog i dag jo aldeles ingen oplysning giver om, hvorvidt den betingelse, som af De Samvirkende Sønderjyske Foreningers overbestyrelse er stillet for ydelse af de 500 kr., nemlig at hr. Skrumsager har fået 1000 kr. bragt til veje i samme øjemed er til stede, ser jeg mig ikke i stand til at udstede nogen anvisning på foreningernes hovedkasse i Kolding.

Så snart tilsagnet fra hr. Skrumsager er fyldestgjort og samme på behørig måde godtgjort vil summen kunne hæves i Kolding.

A. Carstens”

”Hr. tandlæge Carstens!

At jeg ikke ledsagede mit sidste brev til Dem med bevisligheder for, at hr. Skrumsager har fået bragt 1000 kr. til veje i samme øjemed hidrørte fra, at der i den erklæring underskrevet af medlemmer af Overbestyrelsen i Kø-

benhavn og mange andre gode mænd, som De tilstillede mig i oktober stod, at Skrumsager på Vejlemødet havde sagt, at han "selvfølgelig ikke ville betale de 1000 kr. af egen lomme" men kun indestå for, at det omdebatterede pengespørgsmål blev ordnet på tilfredsstillende måde.

Endvidere hed det i erklæringen: "Vi føle os overbeviste om, at Vejlemødet kun bevilligede de 500 kr. under forudsætning af, at hr. Knud Pedersen fik en fornuftig ordning i stand til de resterende 1000 kr.

De ved, at SS har tilstået mig 500 kr., og jeg forsikrer Dem, at jeg er meget tilfreds med den ordning, det omdebatterede pengespørgsmål har fået, når De nu bare vil tilstille mig anvisningen, jeg bad om. Jeg er Skrumsager meget taknemlig for, hvad han har gjort for mig i denne sag.

Ligeledes kan jeg forsikre Dem, at huset er opført og taget i brug for næsten 1/2 år siden, og de resterende 500 kr. er skaffet til veje, så hverken jeg eller nogen anden for den sags skyld er blevet behæftet med gæld, hvilket jeg tillader mig at kalde en fornuftig ordning.

I håb om at det anførte må synes tilstrækkeligt bevis, tillader jeg på ny at anmode Dem om en anvisning.

Skulle det mod formodning ikke være fyldestgørende, er De nok så venlig omgående at meddele mig, hvad der forlanges, før udbetaling kan finde sted.

Med højagtelse
Knud Pedersen"

Svaret lød:

"Når der nu opstår vanskeligheder for at de meget omtalte 500 kr. kunne udbetales, kan De udelukkende takke hr. Skrumsagers optræden i denne sag efter vort Overbestyrelsesmøde herfor. Sagen er den, at vor forpligtelse afhænger af Skrumsagers selvpåtagne forpligtelse under den udtrykkelige betingelse, at han tilvejebragte ad anden vej de 1000 kr. lovede vi at yde 500 kr.

Når han bagefter mundtligt i en stor forsamling i Kolding fragår denne i nærværelse af mere end 50 voksne mænd afgivne forsikring, når han trods alle disses vidnesbyrd ikke undser sig for i brev til mig at vedblive med sin påstand og følgelig derved prøve at stemple mig som uvederhæftig, så ind-

ser jeg virkelig ikke, at Deres ord, at De er tilfreds med ordningen, berettiger mig på nogen måde til at anvise Dem de omtalte penge.

Jeg er rigelig tilfreds med den behandling hr. Skrumsager har ladet blive mig til del og vil ikke hente mig en tilrettevisning af Overbestyrelsen ad åre for at have handlet mod en ren og klar aftale.

Den eneste rimelige afgørelse af denne sag var jo, at sende mig eller vor kasserer en erklæring, at de 1000 kr. nu var skaffede til veje, hvorfor han udbad sig indfrielsen af vort løfte. Hermed var det hele afgjort, men hr. Skrumsager har til dato ikke haft et ord til overs til mig efter den erklæring, han fik fra Kristiansen og mig. Dette skal just ikke stemme mig mildere lige over for ham mig hidtil kendte handlemåde som, det kan jeg forsikre Dem, har vakt almindelig harme hos alle, der har hørt om den.

Kan De ikke få hr. Skrumsager til at gøre dette skridt, kan jeg ikke gøre andet end at henstille til forretningsudvalgets afgørelse. Gives forretningsudvalget samlet: dr. Vilhelm Nissen, højskoleforstander Vinther, Trolleborg, Kordegn Vognsen, Fredericia, og skolebestyrer Bertelsen, Grenå – sit samtykke til udbetalingen uden hr. Skrumsager fremkommer med et ord, skal jeg ikke modsætte mig, men alene hverken kan eller vil jeg påtage mig ansvaret.

Om De hr. Pedersen, nu vil søge hr. Skrumsager, må jeg overlade til Dem selv; jeg skal endnu i dag foranstalte Deres skrivelse udsendt til d' herrer og afæske dem et svar. For Deres vedkommende beklager jeg meget, at disse vanskeligheder er fremkomne, men jeg ved mig uden skyld og skal fremtidig vel vogte mig for at tage den slags erklæringer for gode, inden de fremkommer skriftligt.

Men højagtelse

A. Carstens”

Juleaften fik jeg brev om at forretningsudvalget ikke turde udbetale summen, men det var nu besluttet at forhandle sagen på årsmødet sommeren 1894.

I julen 1894 skrev jeg følgende til hr. Carstens:

”I Deres brev af 23. dec. dette år meddelte De, at der uden for forretningsudvalget er rejst bestemt indsigelse mod at udbetale de 500 kr. efter

hr. Skrumsagers handlemåde, som har vakt almindelig harme, før sagen har været for på Overbestyrelsens møde i Kolding i juli 1894.

Jeg tillader mig herved ærbødigst herved at minde Dem om dette, og jeg håber, De vil lægge tingene således frem, at Overbestyrelsen vil tilstå mig ovennævnte sum, der efter min opfattelse vil være vel anvendt her.

Ærbødigst Knud Pedersen

Efterskrift: De forstår naturligvis godt, at for en mand i mine kår, er 500 kr. en ikke ubetydelig sum.”

Ja, hr. Carstens skulle nok lægge sagen for, og det gjorde han, og alt gik uden nogen modsigelse fra nogen side.

Jeg fik pengene og takkede skyldigst for dem, men når jeg vover mig ud igen på den måde, ja det ved jeg ikke. Det vil vist vare længe!

Da pigeskolen sluttede, havde vi en lille visit i krattet. Henriette Gubi var med ved denne lejlighed, og Georgia lavede naturligvis en sang. Dagen før havde Anders Petersen, Klegvanggård gjort gilde for os og kørt os til Tirslundstenen. En meget fornøjelig tur. Henriette var med og fortalte om hendes virksomhed som vandrelærerinde i Sønderjylland.

Georgia lavede en sang:

Piger små, før I gå bort fra Skibelunds ag- re lad i sang end en gang lyde toner fagre. alle – kalde vi Ulrikke ud!	Travle sting- tunger, sving så vi hende virke fjeldets dør sikkert tør hun dog op ej lirke alle- kalde vi Johanne frem!	Klog og snild- lys og mild trindt om arnens lue mangen skæmt så vi gemt under nissehue! alle – kalde vi Johanne frem!
---	---	--

Egen hende vinker i sit grønne skrud
lær du os at hygge om de gamle hjem.
Skæmt og alvor følges må i hvert et hjem.
Mangen kærlig tanke venner
sender til Johanner små

Gid Danebrog de plante i hver hjemmets vrå!

Georgia

Vinteren 1893/94

Alexander Andersen var lærer her. Nis Kjems arbejdede også som lærer i 5 mdr. Kristian Sørensen havde gymnastik og til dels husflid.

I april gjorde Georgia og jeg en større rundrejse i Sønderjylland og besøgte mange venner.

Sommeren 1894

Margrete Busk var lærerinde

Vinteren 1894/95

Denne vinters største begivenhed var vel nok det besøg hr. Docent Fejlberg tilsynshavende ved Folkehøjskolerne aflagde her.

Jeg havde nok hørt, at der var gjort skridt til at få en af ministeriet udsendte mand til at gøre sig kendt med efterskolerne i Hejls og Holsted, men jeg havde næppe mod til at bede ham også se ind hos os. Der er så meget, der ikke er, som det burde være. Det ved man bedst, når man daglig går i gerningen.

Alligevel fik vi hr. Fejlbergs besøg, et meget fornøjeligt besøg, syntes vi. Den 11. dec. modtog jeg nedenstående brev:

*”Hr forstander Knud Pedersen
Skibelund Fortsættelsesskole.*

I anledning af de spørgsmål, der for tiden er oppe om understøttelse af fortsættelsesskoler, særlig dem langs grænsen, vil jeg gerne gøre mig bekendt med disse sidste og har i dette øjemed allerede været på Hejls og i Holsted. Har De noget imod, at jeg også besøger Deres skole?

Jeg kan hvis De indvilliger deri, komme på torsdag d. 13. dec. Med det tog, der kommer til Vejen 8,42. Deres svar bedes adresseret til Kolding, Hotel Kolding, hvor jeg venter at ankomme natten mellem onsdag og torsdag.

*Ærbødigst
L. Fejlberg*

Tilsynshavende ved Folkehøjskolerne”

På denne henvendelse svarede jeg naturligvis, at det skulle være mig en ære at tage imod ham. Han kom altså, og jeg gjorde mit bedste for at han i et og alt kunne få indtryk af, hvordan vi arbejdede.

Jeg tror nok, det lykkedes for os at vise ham, hvordan det går, når det går bedst, og det er for resten en erfaring, jeg tit har gjort, at når skolens og hele sagens velfærd er på spil, er jeg i almindelighed heldig.

Da hr. Fejlberg kom, sagde han straks, at vi efterskolemænd burde se at komme i lidt mere forståelse med hinanden og træde lidt mere samlet og ensartet op. Hertil svarede jeg, at det var jeg meget villig til, men jeg følte ikke trang til at gå til de andre, da de hverken i det ene eller det andet stykke havde henvendt sig til mig, der dog var den ældste i gerningen.

Jeg havde været i Holsted, da Appels skole der blev indviet, men han havde aldrig været her. Da den nye skolebygning i Hejls blev taget i brug, var der udstedt mange indbydelser, men jeg var ikke bedt. Derfor kom jeg ikke.

Jeg fik helt igennem lykke til at sige min mening uden forbehold, og det når man bedst frem med. Han var mest stemt for, at der var fællesskole for sønderjyske og danske børn i skolen så de fik lejlighed til at arbejde sammen og arbejde sig sammen.

Da der var tale om understøttelse til skolen, udtalte han, at efterskolerne burde have lige kår med højskolerne.

”Men artige børn får ingenting, når de ikke beder om noget!” sagde han.

Han spurgte om ”vore samlinger”, og da jeg måtte bekende, at af den slags hjælpemidler havde vi kun grumme lidt, sagde han:

”Søg, søg! Så får De nok råd!”

I det hele var vi meget glade for besøget. Da han om aftenen blev kørt til stationen, var det næsten for mig, som var han en gammel ven af vort hus. Jeg har i denne vinter 2 gange været ude som ansøger. Først søgte jeg Udvalget for Folkeoplysningens Fremme om at få dets skrifter til nedsat pris,

og som svar på min ansøgning fik jeg på Povl Bjerges anbefaling følgende brev fra D. M. Stenstrup:

*”Hr. skolebestyrer
Knud Pedersen*

Det er udvalget en stor glæde at støtte Deres skole ved at overlade dens bogsamling bøger til en meget billig pris. Vi vide jo, at De gør en meget god gerning, navnlig for den sønderjyske ungdom. Der er giet ordre til at sende Dem de ønskede årgange med en betaling af 22 kr. Når De nævner et antal af 50 lærlinge, gælder det så begge skoler eller efterskolen? Derom kunne De give mig oplysninger, når De sender mig kvitteringen for de modtagne bøger.

Hvis De har nogle rigtig flinke elever fra Sønderjylland, kunne udvalget måske forære Dem et eksemplar af Carl Blochs billeder, Folkelæsning nr. 173, som ellers er udsolgt. Vil De underrette mig derom henimod vinter-skolens slutning.

*Vesterbrogade 36 2. sal
København V
På udvalgets vegne
M. Stenstrup”*

Idet jeg takkede for den meddelelse, gav jeg oplysning om skolens størrelse og tillod mig at foreslå, at vi måtte uddele bøgerne efter lodtrækning. Hr. Stenstrup svarede:

”Tak for Deres gode oplysninger. For nogle dage siden har jeg givet ordre til at sende Dem 6 eksemplarer af Carl Blochs Billeder Folkelæsning nr. 173, som en gave fra udvalget til Deres sønderjyske elever i efterskolen. De bedes uddele dem efter bedste skøn, altså også ved lodtrækning, dersom De ønsker det.”

Lodtrækningens udfald var at følgende drenge fik hver en bog:
Åge Gram, Københoved

Niels Skrumsager –
Nis Mortensen, Slukefter
Anders Brorsen Jakobsen, Ballum
Thomas Schultz, Ganderup
Peter Lorensen, Dynt

Som efterskolemand har flere år været med til at rette henvendelse til regering og rigsdag om at støtte efterskolerne, og da der i år på finansloven af regeringen var fremsat forslag om understøttelse af nævnte skoler, mente jeg, det var betimeligt at indsende ansøgning, og jeg håber også, at det vil frugte, om der end ikke vanker store bidrag. Der blev kun bevilliget 1500 kr. og der kan af den grund kun blive lidt til hver enkelt skole, men alle båder hjælper. Min ansøgning lød:

” Da den tyske regering påbød indførelse af det tyske sprog som undervisningsgenstand i almueskolen i Sønderjylland, var jeg huslærer i Hjerting, Haderslev Amt for et par familier, der ikke kunne få over deres sind at lade deres børn søge den offentlige skole, fremmedartet og fjendtlig, som den kan være.

Efter et par års forløb blev denne min lærervirksomhed imidlertid standset, da de tyske skoletilsynsmænd erklærede, at den undervisning jeg meddelte børnene var utilstrækkelig og jeg blev erklæret for at være moralsk uskikket til at undervise prøjsiske børn.

Dette forbud gav anledning til, at Skibelund Efterskole blev begyndt. Forældrene hvis børn jeg havde undervist, opfordrede mig nemlig til at begynde en ny skole lige ved grænsen, hvorhen de så ville sende deres børn. Denne plan tiltalte mig meget, og da tanken fandt stor tilslutning fra alle sider, begyndte jeg at holde skole der fra 1874.

Skolens bestemmelse var at være et fristed for sønderjyske børn og ved siden heraf at stå åben for børn her fra omegnen og fra andre egne i Danmark, og den vandt slutning, at jeg i en årrække havde 50 a 60 børn i skolen af hvilke omtrent halvdelen var fra kongeriget, halvdelen fra Sønderjylland.

At de prøjsiske skoletilsynsmænd i Sønderjylland ikke så med venlige øjne på min virksomhed havde jeg beviser på, og da det lykkedes dem i 1885 at få en højesteretsdom for, at prøjsiske borgere ikke måtte sende deres børn ud af landet i skole, var det et knusende slag for vor skole – og dog. Denne afgørelse blev anledning til, at vi kom ind i det rette og mest frugtbare spor i vor virksomhed med sønderjyske børn.

Det stod nemlig straks klart for mange sønderjyder, at deres børn nu mere end nogensinde før trængte til dansk oplysning, når de havde gået den tyske skole igennem, og da jeg blev opfordret til at indrette min skole således, at jeg kunne tage imod konfirmerede børn, gik jeg med glæde ind på deres forslag, og 1885 begyndte jeg at holde efterskole. At denne forandring var svarende til forholdenes tvang og krav har vist sig derved, at jeg år efter år har haft et altid voksende antal elever i efterskolen. I de sidste år har vi haft ca 40 drenge om vinteren og 20 piger om sommeren.

Jeg har altid arbejdet under små kår. Det har mangen gang været vanskeligt at skaffe det nødvendige til veje for at skolen i nogen måde kunne løse sin opgave. Det vi særlig lægger vægt på er at meddele de unge kendskab og kærlighed til modersmål, folk og fædreland og ved siden heraf stræber vi at hjælpe dem frem i de almindelige skolefag ligesom vi også oplyser dem om den natur, som omgiver os.

En sådan undervisning kræver flere og bedre undervisningsmidler og lærerkræfter, end jeg hidtil har behøvet, og jeg tillader mig derfor underdanigst at bede det høje ministerium for kirke og undervisningsvæsen at tage under overvejelse om det ikke ser sig i stand til under en eller anden form at støtte mig i mine bestræbelser.

Jeg har tilladt mig at vedlægge anbefalinger

Skibelund Efterskole

26.jan. 1885

Underdanigst

Knud Pedersen

Anbefalingerne røber megen velvilje og voldte derfor mig stor glæde. De er næsten alt for gode, og da jeg havde fået dem, undlod jeg at ulejlige Schrøder, hvilket jeg ellers havde tænkt på at tale med ham om.

”Forstanderen ved efterskolen Skibelund ved Vejen station hr. Knud Pedersen, har ment at et anbefalende brev fra min hånd måske ved forefaldende lejlighed kunne være ham til nytte og har derfor ønsket, at jeg ville gøre ham et sådant.

Dette kan og vil jeg opfylde med god samvittighed og inderlig glæde. Jeg har kendt Knud Pedersen fra hans ungdom af, da han var elev på seminariet i Tønder, ved hvilket jeg havde en lille lærerstilling og vort indbyrdes kendskab og venskab er vokset gennem årene.

Hans hustru og trofaste medhjælp gennem alle årene, Georgia født la Cour, har jeg ligeledes et indgående kendskab til, da hun blandt andet har været min medhjælper ved pigeskolen i Rødding i 4 eller 5 skolehold. Dette ægtepars inderlige og ægte begejstring for børnenes og ungdommens gode og sunde oplysning har jeg været vidne til gennem mange år, og den har vundet i inderliggørelse og modenhed gennem en lang og trofast virksomhed.

Særlig veludstyrede begge to til at røgte deres gerning i oplysningens og opdragelsens tjeneste har de også vundet megen tillid og tilslutning i den deres virksomhed.

Det var med velberåd hu, at de valgte bopæl og virkekreds lige her ved Kongeåen og med Sønderjylland dagligt for øje, thi den sønderjyske sag var dem fra ungdommen af en livs- og hjertesag.

Man vil finde det rimeligt, at jeg som gammel sønderjyde er varm for Skibelund Efterskole og ønsker dens forstander al mulig hjælp til at udvide og fuldkommengøre dens frugtbare og heldbringende virksomhed.

Folkely ved Odense

Den 20. januar 1895

B. Appel

C. Fhv. frimenighedspræst i Rødding, Sønderjylland.”

”Lærer Knud Pedersen, Skibelund Efterskole, Vejen St. har ønsket en udtalelse fra mig om den skolegerning for sønderjyske børn, han og hans hustru i mange år har stået i spidsen for.

Dette ønske vil jeg med glæde opfylde.

Skibelund Friskole er den første skole nord for grænsen, som er bygget særlig med sønderjyske børn for øje. Knud Pedersen og hans hustru har her med sjælden udholdenhed og troskab i mange år for en ringe løn udført et velsignelsesrigt arbejde.

Vi har trygt kunnet sende vore børn derhen i enhver alder. De får ikke alene en god, sund dansk oplysning, afpasset efter vore særlige forhold, men de kommer også i et godt hjem og får i enhver henseende en god dansk kristelig opdragelse.

Det kendes på de børn, som har gået i Skibelund Skole, at de har lært noget og fået noget godt med hjem herfra. Dette kan jeg med sandhed vidne på egne og mange andres vegne.

Bovlund den 22. jan. 1895

L. B. Poulsen

Frimenighedspræst”

”Skibelund Friskole her i Malt Sogn der ledes af lærer Knud Pedersen, har sat sig til opgave at meddele sønderjyske børn efter konfirmationsalderen en god og sund oplysning på kristelig grund. Når man har set skolens gerning på nært hold, vil vist de fleste indrømme, at det er en smuk og betydningsfuld gerning som Knud Pedersen og hustru med forenede kræfter har taget op, og at de med ihærdighed og kærlighed arbejder på opgavens løsning, skønt den ofte er brydsom nok på grund af den forkvaklede undervisning, som mange af disse børn tilforn har modtaget i den prøjsiske statsskole.

Når he. Pedersen nu agter at søge statsunderstøttelse til sin skole, da kan jeg, som ved selvsyn kender den ikke undlade på det bedste at anbefale den hertil, så meget mere som jeg ved, den trænger til støtte.

Malt Præstegård

20. januar 1895

H. Rasmussen

Sognepræst”

Sommeren 1895

Lærerinde Ingeborg Mathiesen, Blans Ullerup

Vinteren 1995/96

Elevantallet er gået noget nedad siden forrige år, hvilket vist hidrører fra at Vedsted Efterskole har begyndt sin virksomhed. Jeg var til stede ved denne skoles indvielsesfest, fik et godt indtryk af det hele der og ønskede skolen lykke og velsignelse til gerningen. Vi havde igen Aksel Andersen som hjælper, og jeg tror vi fik noget udrettet med det hold drenge, trods det at der i flokken var en del viltre krabater, der ikke var vant til den husorden, vi hævder her, og ikke havde let ved at bøje sig for et ord. Når enden er god er alting godt, siger ordsproget, og jeg mener, at udgangen blev god. I oktober forrige år aflagde hr. rigsarkivar A. D. Jørgensen et besøg i Askov, og han var da sammen med Schrøder på besøg hernede i Skibeland. Ved denne lejlighed udtalte han, at hvis jeg ville sende ham en ønskeseddel, kunne han måske skaffe mig en del bøger til brug for elever og lærere her ved skolen. Vi viste ham vore skolelokaler, og han fandt dem hyggelige og brugbare nok. Jeg fik så affattet en lang liste over bøger, jeg ønsker, og som svar på min indstilling, modtog jeg flg. venlige brev fra ham:

Lindevej 2. jan. 1896

Kære K. Pedersen!

Deres ønskeseddel har jeg modtaget. Den er derefter blevet undersøgt af en boghandler med prisopgivelse m.m. og da vi tænker at få bøgerne med 25 eller 33 % rabat, tænker jeg vi kan få dem for ca. 300 kr. og endda få dem indbundet. Jeg har nu ligeledes fået vedtaget af andre vedkommende, at dette straks sættes i værk. Nogle af bøgerne kan dog måske ikke fås, da de ikke er udkomne i særlige udgaver, men det får nu vise sig, om vi så tager dem sammen med andre. Jeg skal nu gå i vej med at få dem købt, og indbundne i gode, stærke bind, hvorefter de skal blive afsendt.

Jeg var glad ved i efteråret at se Deres hjem. Man får ligesom en tydelig forestilling om virksomheden ved at se åstedet.

Da vi her har et oplag af "40 fortællinger" kan jeg måske sende nogle stykker med. De kunne jo være gave til enkelte af børnene, hvis De synes, der er anledning til det.

Med ønske om et glædeligt nytår for Dem og Deres hustru med velsignelse for Deres gerning

Deres hengivne

A. D. Jørgensen"

Hen i vinteren modtog jeg så boggaven, en smuk samling indbundne bøger. 69 bind. Og jeg lavede et bogskab til bøgerne og en samling fysiske apparater, som jeg betalte med 108 kr. Senere fik jeg en bevilling på finansloven af 100 kr. til nævnte samling. Jeg håber, at begge dele må gøre god nytte her.

Sommeren 1896

Ingeborg Matthiesen var igen lærerinde. Vi gjorde en grumme fornøjelig tur med børnene til Kolding, hvor vi besøgte byen med ruiner og den dejlige forsamling af gamle og mærkelige sager, som findes der.

Vi var også på Fænø, hvor der var dejligt og sejlturen ad Kolding Fjord var især noget for de små, der aldrig før havde set et skib eller hav.

Imidlertid endte turen med en større forskrækkelse, idet et par voldsmænd fra Rødding overfaldt vore folk på vejen. Overfaldet gav anledning til en retssag, der først blev behandlet an Amtsretten i Rødding, senere af Landsretten i Flensborg.

Udfaldet blev 14 dages fængsel og omkostningerne betalt af den ene af voldsmændene.

Vinteren 1896/97

I denne vinter var drengene igen særdeles flinke alle sammen, og alt går jævnt og godt. Vor hjælper er seminarist Kr. Nielsen, Svinninge. Kristian og Marie har også i år begyndt at hjælpe til i skolen i husflid og tegning, og jeg tror, at vi har grund til at være fornøjede med dem alle tre.

I flere år har jeg tænkt på at få rejst et nyt og bedre hus, og nu bliver det nok til alvor. Jeg henvendte mig i efteråret til Skibelund Foreningens bestyrelse med forespørgsel om, om foreningen var villig til at sælge mig grunden, hvorpå vort hus står og lidt mere til, da jeg agtede at bygge noget mere. Det var foreningen just ikke stemt for, derimod mente de, at foreningen muligvis ville hjælpe mig med penge til at opføre en bygning for. Ja, det var jo det allerbedste, forstod jeg godt lige straks, og endnu samme aften blev der nedsat et udvalg for at overveje sagen og muligvis fremkomme med et forslag om, hvorledes sagen bedst kunne ordnes.

Udvalget bestod af følgende 3 mænd:

- ▲ Johannes Lavridsen, Vejen
- ▲ Ebbe Ebbesen, Sønderkov Mølle
- ▲ Jakob Appel, Askov

Dette udvalg udarbejdede nu et forslag, der gik ud på, at Skibelundforeningen tid efter anden satte 5000- fem tusinde- kroner ind i en ny bygning, og jeg skal, når den sum er indbetalt udstede et gældsbevis lydende på den sum, og foreningen har så pant og part i bygningen. ’

Jeg tog nu fat på tilstillingerne til byggeriet, og blev enig med bygmester Niels Pedersen. Dalhus om, at han skulle opføre et toetagers skolehus for mig. Det er 23 ¼ alen langt og 17 ¼ alen bredt. Dette hus blev så opført i sommerens løb, og vi fik også vort gamle stuehus gjort om og istandsat ligesom også stalden og gymnastikhuset blev grundigt set efter. Det nye hus kostede ca. 7000 kr. og i det hele beløb udgifterne til byggeriet sig til godt 8000 kr. Men nu har Skibelund Efterskole også fået både gode og rummelige bygninger, der efter mit skøn tillige er fuldt ud tidssvarende.

Først på sommeren var vi efterskolefolk samlede i Vester Vedsted, og vi enedes ved denne lejlighed om i fællesskab at ansøge regering og rigsdag om et større bidrag fra statskassen, og det lader nu til, at der opnås en understøttelse på 800 kr. til hver skole. I det sidste år har vi fået 300 kr.

Ligeledes indgav vi ansøgning til De Samvirkende Sønderjyske Foreninger om et årligt bidrag, og det er vist nok vedtaget, at vi foreløbig får hver 200

kr. årligt. For så vidt har skolerne haft lykken med sig, og vi har her i Skibelund endvidere fået 500 kr.

Georgia skrev privat til kaptajn la Cour i Lyngby, om han ikke vidste udvej for at skaffe os nogen byggehjælp, og få dage efter fik vi underretning fra ham om, at der var tilstået os 500 kroner, og det tør antages, at det er et beløb, der også kan opnås ad åre. En del- ca. $\frac{2}{3}$ har jeg anvendt til at afbetale byggegæld med og ca $\frac{1}{3}$ har jeg brugt til at understøtte sønderjyske elever med. Endvidere har jeg søgt Skolerådet fra Ribe Amt om nogle halve fripladser, og har fået tilstået 2.

De herrer amtsrådsmedlemmer Nielsen, Haragergård og Hansen, Petersborggård var med ved besættelserne af pladserne, og vi blev enige om, at Frederik Skøtt, Askov fik den ene, den anden blev delt mellem Kristen Jensen, Alling, Askovmark, og Martin Vibe Petersen, Plougslund, Billund ved Vejle. En stor plan arbejdede vi med en kort tid, og det var at få digteren Budde knyttet til skolen; men det blev der nu ikke noget af, som måske vel var.

Det lod nemlig til en tid sidste vinter, at det ikke ville lykkes for ham at få det gennemført med den smukke Himmelbjergplan, og han skrev så til Morten Eskesen, at han ville søge pladsen som forstander ved efterskolen i Holsted. Thi næst efter at virke mellem forældreløse, lidt forvildede børn, ville han helst vie sine kræfter for den sønderjyske ungdom. Da det brev kom, var Nørrelund udset og valgt som forstander i Holsted.

Jeg og Georgia kom samtidig i tanker om at få Budde i arbejde med vor store folkesag ved at åbne ham en arbejdsmark her i Skibelund. Han kunne sikkert gavnet vor sag uhyre meget, men så tildelte regeringen ham en større bevilling, og så var der slet ikke tale om, at han ville hertil.

Imidlertid opstod der rivninger mellem lærerpersonalet ved Hejls, og da det henad eftersommeren viste sig, at min gamle ven Lorens Birkedal skulle fjernes fra skolen i Hejls, dukkede mine gamle planer op om at få en fast, syg og fuldt ud interesseret hjælper, og jeg foreslog Birkedal, at han hellere end at begynde en ny selvstændig efterskole, som han tænkte på, skulle flytte herhen, da der efter min mening var skoler nok allerede, og vi nu havde plads til et meget større antal elever.

Jeg talte med mange om den sag, og alle fandt, at det var en god ordning. Birkedal hørte jeg imidlertid ikke fra, og mine egne kære børn, der kun længes efter at hjælpe vi gamle med gerningen, syntes ikke ret godt om det. Så lå det stille en stund.

Sommeren 1897

Henimod jul skrev Birkedal imidlertid, at mere og mere kom til at stå for dem som det rette at måtte slutte sig til os her, og i julen besøgte han os med familie, og vi talte nærmere om sagen. Jeg tilbød ham en fast årlig løn på 500 kr og halvdelen af skolepengene for de elever, vi om vinteren havde over 25 og om sommeren over 15. Han indså nok, at jeg ikke kunne strække mig videre, og gik ind på mit forslag. Jeg skulle i fremtiden hovedsagelig have de historiske fag, og han tager skrivning, regning, retstavning og måske geografi. Da vor uddannelse er lidt ”antik”, om jeg så må sige, så nødes vi til at have en yngre, tredje lærer, der er dygtig i gymnastik, sang og naturvidenskab. Birkedal har lovet at tage 4 timer daglig, og jeg tænker også nok, det er tilstrækkeligt.

Nu er det en aftalt sag, og Birkedal flytter her til egnen, hvor han har købt gården ”Skodborgholm” pr. 1. april. Folk fra alle sider ønsker mig til lykke med denne ordning, og jeg tager med glæde mod deres gode ønsker, da jeg på den ene side venter mig megen glæde deraf, men på den anden side ikke er blind for de vanskeligheder det kan føre med sig.

Vi er nu for længst flyttet ind i vort nye hus og føler os mere tilpas i de lyse, rummelige stuer både foroven og forneden. Det kneb lidt for Georgia at flytte fra de stuer, hvor vi havde haft så mange glade og lykkelige dage, men nu er hun også glad ved, at vi gjorde det skridt, vovede os til byggeriet som mange af vore gode gamle venner rådede os fra. Jørgen Sorgenfrey fra Stubbom, en af vore gamle elever, der har lært snedkeriet var her et fjerdingår for at lave møbler, af hvilke jeg vil fremhæve 2 skoleborde, hvis ben er lavet af egetræ. Det har ligget i Gl. Vejen kirke som bjælker, og det er mit ønske, at det gode ord må lyde over dem her i mange år, ligesom det har lydt under dem, hvor de tidligere havde deres plads. Jeg har nu også nået at få et skrivebord, en behagelig ting i det daglige liv. Om jeg nu når at blive lidt mere ved skrivelierne og regnskaberne må tiden vise.

Sommeren 1898

Sommeren er gået særdeles godt og fornøjeligt. Pigerne var særdeles flinke, og jeg har det bedste håb om, at det bliver til gavn og glæde for os at vi har fået Birkedal som lærer. Hvad der i denne sommer har givet livet en noget festlig stemning her er, at kunstneren Niels Skovgård med familie har boet her, mens han huggede på mindestenen for Magnus den Gode. Han blev bistået i dette arbejde af Kristen Ålling og maler N. Larsen fra København. At fru Skovgård fødte deres 3. søn her, gav anledning til, at jeg kom ud på en rejse til København og deltog i vennemødet der. Denne rejse var en stor opmuntring for mig hjemmefødning, der nu igen trængte svært til at se et større stykke af verden end de to Skibelundagre, hvor jeg nu i næsten 10 år havde sjokket omkring.

Vi havde en slem overgang af mæslinger, men vi kom Gud ske lov igennem, uden at der skete noget alvorligt.

Vinteren 1898/99

Bredmose fra Ho var hjælpelærer

Sommeren 1899

Året 1899 blev et grumme fornøjeligt år for os, ja jeg fristes til at sige et festår fra først til sidst. Allerede i januar måned begyndte det med noget enestående mærkværdigt. Der kom nemlig brev fra Sine Nielsen elev nr. 138 i denne bogs navneliste, at hendes bror Knud var angrebet af en begyndende brystsygdom, og det var derfor efter lægens råd besluttet, at han skulle anbringes på et sanatorium i Sydtyskland, men nu vidste de ingen, der kunne ledsage ham derned, hvis jeg ikke ville påtage mig det. Georgia mente, at det kunne der naturligvis ikke være tale om, da jeg ikke godt kunne undværes herhjemme og vel heller ikke havde mod til at prøve det, da jeg ikke kan tysk. For mig stod det straks således, at det burde jeg vist ikke sige nej til, da jeg derved kunne tjene mine venner og ved samme lejlighed få et stort stykke at se af den dejlige vide verden. Det blev så øjeblikkelig bestemt, og kort tid efter begyndte vi vor store rejse.

Det viste sig at være betydelig længere end Sine havde meddelt i sit brev. Sanatoriet var ikke i Sydtyskland, men i kantonen Graubunden i Østschweiz. Det var til Davos, vi skulle.

Har man sagt A så må man også sige B, så med stor ængstelse og spænding begyndte jeg rejsen, der imidlertid blev en storartet, fornøjelig tur fra først til sidst. Sine Nielsen var med som en slags selskabsdame, og Knud, der begyndte rejsen med små kræfter og en slem forkølelse, holdt sig udmærket og blev livligere og bedre tilpas, som vi kom frem.

Ja, når jeg tænker tilbage på rejsen med de mange nye indtryk af natur og folkeliv, jeg modtog – mest fra kupevinduet, men dog også fra gadelivet i Hamborg, Frankfurt am Main, Zürich, Landkvart og Davos og de mange morsomme oplevelser med mine rejsefæller, så priser jeg min lykke, at jeg kom på den lange fart.

Hjemmefra havde jeg rustet mig til rejsen på det bedste, men den korte tid tillod mig jo ikke mange forberedelser. Jakob Appel og Jenny la Cour fortalte mig lidt om, hvordan man havde at forholde sig her og der, og især er jeg da taknemlig for et jernbanekort, Jakob Appel forærede mig. Det var mig en storartet hjælp.

Det kneb svært med sproget især i førstningen, som jeg undså mig ved, da jeg radbrækkede det; men lidt efter lidt satte mig ud over slige småhensyn, ja fra landegrænsen til Zürich indlod jeg mig endog i en historisk diskurs med en lærd tysker fra Hannover om vore forfædres forhold til den germanske stamme. Han holdt naturligtvis for, at danskerne var en slags tyskere, men jeg påstod, at germanernes oldsprog havde holdt sig senest og mest upåvirket i de nordiske landes sprog.

Sine Nielsen, der ikke forstod et muk af det hele, smilede over min veltalenhed, og jeg påstod, at det nu gik bedre, end da jeg ved Rhinens bredder sad og snakkede tysk indvendig, inden vi nåede Basel, hvor der var toldeftersyn, og hvor vi skulle have nye billetter. Når vi nærmede os de steder, hvor der absolut skulle siges en del, var jeg i forvejen, og pressede små tyske brokker sammen med sådan ivrighed, at munden bevægede sig på mig. Så var det, at tøsene beskyldte mig for at snakke tysk indvendig.

Her ved grænsen ser man jo bare de stive, stramt uniformerede prøjsere. I Hamborg og Frankfurt fik jeg indtryk af, at tyskerne lever efter friere for-

mer end, ja endog vi danskere. I Rhinlandene var der dejligt også ved vintertid, og i Schweiz var der storartet med vinterlandskaber oversåede på sletterne med frugttræer og i bjergene med sæterhytter.

Hist og her lå en kirke højt til vejrs på en himmelhøj fjeldås. Her og der en lille malerisk landsby dybt nede på bunden af en dal.

Fra Landkvart til Davos gik farten på en smalsporet bane med sneplov på lokomotivet gennem en stor skovegn med svære nåletræsskove, hvor sneen lå mange alen tykt. Dygtig koldt var der, men solen skinnede ned til os med en forunderlig magt, så jeg tænkte på Hostrups ord: *"Allerøverst oppe, der er det, varmen bor!"*

Da vi omsider nåede Davos var klokken 6, thi det gik hele vejen fra Landkvart med den størst mulige stigning og de mindst mulige bugtninger, langs svælgende afgrunde og gennem snese af tunneler. Derfor gik det langsomt.

Sanatoriet ejes af to danskere Hvalsø og Henriksen, og det var derfor let at klare sagerne, og alting gik såre let og godt. Ja, at betale regningen var just ingen behagelighed der, da priserne var svært skruede op: 18-19 kr for en dag! Vi var en dag over i Davos, og kørte så derfra uden standsning lige til Hamborg. Der var vi en halv dags tid og kom så lykkelig og vel hjem efter en rejse på 8 dage.

Alt for kort var vor rejse ja sikkert nok, men skulle vi have studeret alt det seværdige, vi i forbifarten fik flygtige indtryk af, ja, så havde vi til det brug, han sikkert ville gøre af den, ikke været i Skibelund endnu den dag i dag.

Kort og godt: En udmærket rejsefærd!

Henad foråret kom Jakob Appel engang herved og spurgte, om jeg ikke havde en fortegnelse over alle de elever, der havde været i skole her, for så ville han nok låne den.

Det var let at begribe, hvad det betød, og jeg havde lidt betænkelighed ved at låne ham navnefortegnelsen, men da han udtalte, at hvad der skulle ske, sikkert skete i alle tilfælde, så fik han hvad han ønskede, da jeg ikke havde da jeg ikke havde sind til at gøre ham og andre gode venner deres samlearbejde mere besværligt end nødvendigt.

Vi var fra det øjeblik på det rene med, at der burde finde en festlig sammenkomst sted af Skibelund Fri- og Efterskoles elever og venner. Et sådant møde holdtes derfor her den 17. sept. 1899 i anledning af, at det var 25 år siden, skolen var blevet åbnet.

Jeg har lidt for spøg gjort gældende, at når skolen her skulle jubilere, måtte det være i maj, for da begyndte jeg skolearbejdet her. Georgia holdt på, at det først burde ske i november, thi da kom hun hertil.

Den første sommer, da jeg var ene på pladsen og havde byggearbejde for, har imidlertid været den brydsomste, jeg har oplevet i Skibelund, forekom det mig at den burde regnes med. Nu var der ingen af os, der fik sin krig frem, da vi af forskellige praktiske hensyn jublede i september, den yndige måned med alt det milde, dejlige vejr.

Også den 17. september fornægtede september måned ikke sin natur, men mødte med det fineste vejr, der tænkes kunne.

Vi havde telt, da vi kunne forudse, at vort hus var utilstrækkeligt til at rumme gæsterne, der mødte op med et tal af ca 230 mennesker. Det var jo slet ikke så få, men vi havde endda ventet adskillige flere. På grund af tyskernes strenge fremfærd i Sønderjylland, var der sikkert ikke så få, der ikke turde vove at være med ved denne lejlighed.

"Vi kommer senere – mere privat!" sagde folk.

Festen begyndte i krattet, hvor jeg bød velkommen og talte lidt om skolens formål før og nu og om vore forhold gennem tiderne. Så talte Konrad Jørgensen, Kolding og bragte os på SS vegne en tak for godt samarbejde.

Jens Skrøder talte på gamle elevers vegne og endte med at overrække os en gave fra elever og venner. Gaven bestod af et maleri her fra Skibelund malet af Agersnap, en bakke med sukkerskål og flødekanter og omtrent 900 kr. i blanke guldstykker.

Derefter talte Marten Poulsen, Bovlund og L. Schrøder, der i skæmt udtalte, at de forrige talere havde lagt alt for stor ros på mig og dermed rent glemt at omtale Georgia, der dog nok i grunden var stenen, hvorpå det hele hvilede.

Jens Schrøder opfattede hans fars udtalelse som den fortjente, men Marten Poulsen blev helt ulykkelig over det, og udtalte senere privat til Jeppe Møller, at han aldrig indlod sig på at være festtaler mere.

Jeg vil nu håbe, at han ikke gør alvor af det, for han talte vel! Senere ved bordet blev det holdt mange taler og udtalt mange gode ønsker for os i fremtiden. Og om end udtalelserne holdtes i festform, havde vi en sikker følelse af, at folk mente det rigtig godt med os., Gud ske lov for det! Tale og sang vekslede naturligtvis. Vi havde fået trykket et lille hæfte af Georgias lejlighedsviser, der hjalp til at tage minderne frem, og ”Svend Jyde”, der er godt kendt her på egnen for tiden, men for efterslægtes skyld er det måske klogest, at jeg nævner ham som Bendiks Madsen, Karensminde, havde skrevet følgende sang i dagens anledning:

Den tysker han sagde, nu vil jeg ha' fat
på Nordslesvigs ungdom at lære
ej længe det varer før skik jeg får sat
på alle som danske vil være.
Thi dem der vil vrage den tyske kultur
skal lære at nemme ved trang og tortur

Det hørte den gæve Knud Pedersen
og talte derom til sin kone:
*”Sig, mener du ikke, min kæreste ven
at vi skulle prøve at være
Ssm fader og moder for danskerne små
hvis hjerte for Danmark og friheden slå!”*

Hun svared med glæde: *”Vi følges jo ad!
Jeg gav dig min hånd og mit hjerte
ej blot til et samliv, der altid er glad
jeg deler din dybeste smerte.
Jeg deler din tanke, dit skønneste håb
vor gerning indvies i kærligheds dåb!”*

Da rejste hr. Knud sig og så sig mod nord
der lå jo de Skibelund banker
var krattet end krøllet, dog frihedens jord

hvor Nordslesvigs bønder sig sanker
om vingede ord og om festlige sang
at styrkes til kampen så hård og så lang.

Her bygged han skole for Danemænds børn
Georgia hjalp ham med gammen.
Her kunne ej nå dem den prøjsiske ørn
om end den blev højrød i kammen.
Den hvæsedede vredt og slog vingerne ud
forstyrrede vel - men ej standsede Knud.

Mens granerne ranke fra rod og til top
skød frem over egenes purrer
så voksede det danske i børnene op
trods alt hvad end tyskerne knurrer!
Og snart sig til højskov forvandler så brat
i Skibelund selv det forkrøblede krat.

Ja, endnu er Skibelundskoven så grøn
på femogtyveårs dagen
som tanken hin efterårsdag var skøn
de to sig indvied til sagen.
Og hinsides åen står dens stammer i flok
mod tysken enhver som en dømmende blok.

Men længe end leve det Skibelund værk
med Knud og Georgia tilsammen.
At skoven må brede og vokse sig stærk
de tro sønderjyder til gammen.
Ja, kommer I unge fra tvang og tortur
til Skibelund at nemme den danske kultur!

Svend Jyde

Da vi så havde sundet os lidt efter denne vellykkede fest, begyndte vi at tænke på vor sølvbryllupsdag den 6. nov. og vi besluttede at fejre dagen sammen med slægt og nærmeste venner. Det blev en velsignet dag, men jeg skal ikke nærmere beskrive den her. Den hører ind under privatlivets fred.

Vinteren 1899/1900

I denne vinter var Lars Peter Nielsen vor hjælper. I det hele gik det rigtig godt. De Samvirkende Sønderjyske Foreninger bevilligede skolen 220 kr imod 150 kr. det foregående år. Hr. student Diemen fra København besøgte os et par gange i sommerens løb og efter opfordring af ham kom jeg i forhold til bogudvalget "Hejmdal", København og gennem dette udvalg modtog skolen her en værdifuld boggave – ca. 100 bind.

Vinteren 1900/1901

I denne vinter har vi haft så mange som aldrig før, og det har derfor været nødvendigt at øge materiellet i flere henseender, men det gjorde jo ingenting. Er bare glædeligt, om end udgifterne stiger. Jeg har for første gang haft den glæde at skulle betale noget mere end laveste løn. Han fik for vinteren i alt 550 kr. så i det sidste år har han modtaget 800 kr.

Vi tænkte at Kristian havde kunnet besørge det ene som ung lærer, men det blev nødvendigt at holde en hjælper til: gymnastiklærer Viggo Kristiansen fra Møn. Da vi således blev forsynede med tilstrækkelig lærerkraft, gik arbejdet særdeles godt. Kristian viste sig som en meget brugelig lærer i fysik, matematik, sløjd, husflid og med det ene hold dansk. Vi havde en meget fornøjelig gymnastikopvisning, der vakte fortjent opmærksomhed hos de folk her fra egnen, der glædede os med et besøg.

Sommeren 1901

Marie, der havde været lærerinde forrige sommer, fik tilbud om at være lærerinde på Askov Højskole, og hun tog med glæde imod tilbudet, da hun havde lyst til at forsøge sig i større forhold på en rigtig ungdomsskole. Af den grund fik vi Kirstine Mathiesen, der tidligere har haft ansættelse i almueskolen i Snogbæk, Sundeved.

For hendes danske sindelags skyld blev hun sat ud af spillet derovre. Os var hun en god hjælper og en fornøjelig husfælle.

Optegnelser fra sommeren 1901-vinteren 1905/06

Vi havde en rigtig fornøjelig vinter. Både Marie og Kristian var herhjemme, og gymnastikken gik med en svær fart under ledelse af Anton Fisker, der også var gårdskarl. Kristian har i lange tider været forarget over alt det vand, der samlede sig på pladsen efter hver byge. Han lagde så kloakrør ned, og det har hjulpet meget. Men det var en ret dyr historie – ca. 150 kr. Af andre grundforbedringer kan nævnes, at vi fik anlagt en større frugthave her, ca. 100 frugttræer. Træerne fik vi hos Kristian Tybjerg, der plantede dem, og nu har tilsynet med dem. De gror godt, så vi har fornøjelse af anlægget. Fordelen ventes så ad åre! Samtidig med at vi byggede sløjdhuse, indrettede vi et vandværk med badeanstalt. En cykelstald byggede vi samme sommer. Alt i alt en sommer med store udgifter og en hel del ekstra arbejde!

Sommeren 1906

Vi havde i det hele en meget fornøjelig og travl sommer med byggeplaner og byggeri. Først tænkte der på en bygning til 40-50.000 kr., men da der ikke var mod på og råd til så meget, endte det med, at vi byggede sløjdskole nord i gården og indrettede os et almindeligt klasseværelse, hvor vi før havde sløjdskole.

Et lille anlæg nord for skolehuset fik vi i stand. Det kaldes ”Kristiansminde”, da det er ham, der har lagt planen. Det kaldes også ”Kristianssand” fordi det før var en grim sandknold. Alle synes, det pynter så godt, og det synes jeg også, så de penge, det kostede, betragter vi som vel anvendte. De 12-1300 kr. til sløjdhuset er der meningsforskelligheder om, da huset ikke fuldt ud svarer til vore forventninger.

Vinteren 1907/08

Indberetningen til skolerådet lød således:

34 piger og 44 drenge.

Ugentlige timer:54

Skoledage 250

Skolepenge 8 kr.

Lærerlønninger 2500 kr., men ikke medregnet Georgias. Ikke heller skolefonden 210.

Jeg søger om at få 225 kr., da kostpengene er blevet sat op til 22 kr. på grund af dyrtid.

Statens indskud er 700 kr.

Sommeren 1909

I denne sommer blev ”Knudsbo” bygget efter tegning af Niels E. Grue, der udførte tømrerarbejdet. Murerarbejdet udførtes af Hans Lassen, Malt og snedkerarbejdet af Niels Pedersen, Dalhus. Huset kostede 7000 kroner, og byggegrund med brønd ca. 1000 kr. I alt 8000 kroner.

En ualmindelig våd sommer var det. Men vi var heldige både med byggerarbejdet og med vor landbedrift.

Til september flyttede vi gamle herop, men først til november overtog børnene ledelsen og driften af efterskolen dernede. Vi har i de 35 år, vi har boet der, haft lykken med os i fuldt mål og vi forsøger på at være taknemlige for menneskers og Guds godhed imod os, der altid har trængt hårdt til overbærenhed.

Gud give fremdeles gode kår for os og vore børn og vor fælles gerning!

Min indberetning til ministeriet lød på, at skolen sidste år havde været besøgt af 45 drenge og 31 piger, i alt 76 børn. Det ugentlige timetal var 54. Lærerlønningerne var 2330 kr. Georgias og min løn er ikke deri medregnet.

Indberetningen afsendtes den 16. november.

Sommeren 1910

”Ny folk, ny skik” siger det gamle ord, og det er jo alt sammen godt, når det gode gamle bevares, som jeg mener, der gør på efterskolen her.

Jeg har næsten bygget lidt hvert år, når der har været brug for mere plads, og Kristian og Marie har i denne sommer bygget meget og bygget smukt og godt. Indretningen af den nye pæne skolestue blev fuldført i april, og

jeg mente, at nu var vi ovre det i år, men til august begyndte byggeriet først for alvor. Et stort nyt gymnastikhus efter tegning af Niels E. Grue er nu opført, og det gamle er dannet om til elevværelser, så vi har herefter rigtig god plads til 50 elever. Vi har længe haft fuldt hus for v og vinteren, vi har endda måttet sige nej til henad 20 indmeldelser. For en del år siden kneb det med at få det nødvendige ønskede antal. Nu må vi se at få benene til at bære de gode dage og se at gøre fyldest i vort arbejde. Hidindtil har Herren hjulpet os.